

L N B

LNB PRESES APSKATS
23-04-2021

Sagatavoja:
INFORMĀCIJAS PAKALPOJUMU UN SBA NODAĻA
UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS CENTRS

Atzīmēs deportāciju 80. gadadienu

IEVA VILMANE

Visā Latvijā organizē kopīgu 1941. gada 14. jūnijā deportētu Latvijas iedzīvotāju piemiņas pasākumu.

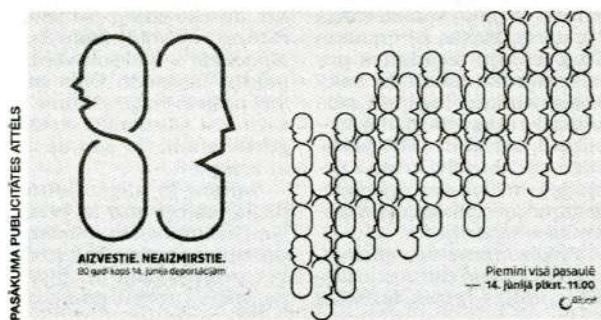
Aptuveni 15 000 aizvesto vārdu lasījumus Latvijā un ārpus tās organizē Valsts prezidenta kanceleja sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku, Latvijas Nacionālā arhīva ekspertiem, karšu izdevniecību *Jāņa sēta* un sabiedriskajiem medijiem.

Pasākuma *Aizvestie. Neaizmirstie. 80 gadi kopš 14. jūnija deportācijām* norises plāns paredz, ka katrā pašvaldībā pulksten 11 sāks lasīt aizvesto cilvēku vārdus un pārraidī reāllaikā straumēs platformās *lsm.lv* un *lnb.lv*. Tajās ievietos arī video no piemiņas pasākumiem un datus par deportētajiem, lai par padomju varas masveida noziegumu veidojas publiska vizualizācija tiešsaistē. Iecerēts, ka statistika un shēmas papildinās ar konkrētu cilvēku likteņiem.

Pasākuma idejas autore Eiropas Parlamenta deputāte

Sandra Kalniete saka: "Nav nekā personīgāka un individuālāka par cilvēka vārdu un uzvārdu, jo tas ikvienu pavada no dzimšanas līdz nāves brīdim un turpina pastāvēt līdz laiku aizlaikiem vēstures annālēs. Ikviens izsūtītais pelnījis, lai viņš nebūtu tikai sīka vienība kādā lielākā, apkopojošā skaitlī. Vārdu lasīšanas ceremonijai vienlaikus notiekot visos Latvijas novados un pagastos un piemiņas brīžus saslēdzot vienotā Latvijas tīmeklī, tiek dota iespēja piemiņas pasākumā piedalīties kā Latvijā, tā visā pasaulē mītošiem tautiešiem."

Valsts prezidents Egils Levits uzsver: "Pasākumam dots zīmīgs nosaukums, jo jēdziens *neaizmirstie* apliecina, ka atceramies katru cilvēku, kuru okupanti izsūtīja no Latvijas. Sodienas paaudzes pienākums ir neaizmirst šos cilvēkus."

Saliktas atzīmes Latvijas zinātnei

Latvijas zinātnes starptautiskajā izvērtējumā vairums zinātnisko institūciju novērtētas labi, taču ar «1» un «2» jeb zemu atzīmi novērtētas vairākas augstskolas. Vai un kurām augstskolām draud aizslēgti logi?

KAD 2013. GADĀ Latvijas zinātnei pirmo reizi vērtēja starptautisku ekspertu grupa, viņi secināja – tajā valda sadrumstalotība, nabadzība un vīdējība.

2019. gada zinātnisko institūciju izvērtējumā, kuru Covid-19 dēļ 38 ekspertu grupa pabeidza pērn un publicēja tikai šogad, slēdziens ir – daudz labāk. Ziņojuma prezentācijā Ēriks Arnolds no zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju konsultāciju uzņēmuma *Technopolis Group* (tas rīkoja starptautisko izvērtējumu) priecējās, ka Latvijas zinātnieki ir ņēmuši vērā 2013. gada rekomendācijas. Vērtējamo institūciju skaits sešu gadu laikā samazinājies trīs reizes – no 160 līdz 63. Sadrumstalotība ekspertu ieskatā ir vairs tikai sociālo zinātņu jomā.

Ekspertus iepriecinājis, cik labi pašlaik aprīkotas ir laboratorijas un institūti. Viņi secināja, ka Latvijā augstā līmenī ir biomedicīnas un medicīnas zinātne, Organiskās sintēzes institūts pat saņēmis visaugstāko vērtējumu – piecas balles. Pārsteigumu sagādājis humanitārā zinātne, kas pirms gadiem septiņiem nikuļoja. Tagad virkne humanitāro un mākslas zinātņu institūciju novērtētas kā ļoti labas, bet LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts kļuvis par izcilnieku – otru zinātnisko institūciju, kuras darbs novērtēts ar piecām ballēm.

**Ekspertus
iepriecinājis,
cik labi pašlaik
aprīkotas
ir laboratorijas
un institūti**

Labs darbs var atmaksāties – Izglītības ministrija iecerējusi, ka tie 16 institūti un augstskolu pētniecības platformas, kuru zinātniskais darbs piecu ballu skalā novērtēts ar četri vai pieci, papildus valsts piešķirtajam finansējumam zinātnei turpmākajos gados saņems vēl nelielu «piešprici» – tām sadalīs 10% no visa zinātnes bāzes finansējuma. Piemēram, šogad tam ielānoti 28 miljoni.

Taču šim kokam ir arī otrs gals – zemā novērtējuma dēļ valsts zinātnes nauda var tikt liegta Daugavpils Universitātei, tās pētījumiem matemātikā, fizikā un ķīmijā. Jūras akadēmija ar zinātnisko darbu nodarbojusies fragmentāri, un arī tā var palikt bez valsts naudas zinātnei. Turklāt, ja Jūras akadēmi-

jai arī turpmākajos gados neizdosies nopietni pievērsties zinātnei, pēc nākamā izvērtējuma tā būs reorganizējama.

Kādi vēl ir secinājumi par Latvijas zinātnei pēc jaunākā izvērtējuma?

ZINĀTNES TEICAMNIEKI

Zinātnisko institūciju starptautiskais izvērtējums sākās 2019. gadā – sešu gadu ciklu nosaka Zinātniskās darbības likums.

Kā seminārā par novērtējuma rezultātiem stāstīja *Technopolis Group* pārstāvis Ēriks Arnolds, neatkarīgie ārvalstu eksperti zinātnisko darbību vērtēja sešās zinātnes grupās: dabaszinātnes, medicīnas un veselības, lauksaimniecības, mežu un veterinārās zinātnes, kā arī sociālās, humanitārās un mākslas, tehnoloģiju un inženierzinātnes. Darbu analizēja pēc zinātnisko darbu kvalitātes, ietekmes uz zinātnes nozari, arī to sociālās un ekonomiskā ietekmes. Tāpat vērtēja, kādā vidē zinātnieki strādā, kāda ir infrastruktūra un attīstības potenciāls.

Salīdzinot 2013. un 2019. gada izvērtējumu, eksperti secinājuši, ka vairums zinātnisko institūciju darbu uzlabojušas. Tāds secinājums ir par Vidzemes Augstskolu, Kultūras akadēmiju, Rīgas Tehnisko universitāti, pavisam 12 institūcijām. Pasliktinājusies tikai divas: Ventspils Augstskola un Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.

Visaugstāko novērtējumu un uzslavas par izcilu darbu ieguva divi institūti: Organiskās sintēzes institūts, kas darbojas medicīnas un

Par izcilu starptautisko ekspertu vērtējumā atzīstams Organiskās sintēzes institūts. Mūsu pašu Zinātņu akadēmija par vienu no pagājušā gada nozīmīgākajiem sasniegumiem zinātnē atzinusi Raivja Žalubovska vadītās grupas pētījumu nākamās paaudzes pretvēža preparātu izstrādei. Viņiem ir izdevies atrast molekulas, kas aptur vēža šūnu vairošanos, bet neskar pārējās organisma izdzīvošanai svarīgās sistēmas

veselības jomā, un LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, kura pētnieki strādā humanitārajās un mākslas zinātnē.

Organiskās sintēzes institūts jau iepriekš bija novērtēts kā izcils, taču, lai saglabātu šādu statusu, tas izpildījis veselu uzdevumu kompleksu, stāsta tā direktors Osvalds Pugovičs. Piemēram, salīdzinot ar iepriekšējo izvērtējumu, tagad institūta zinātnieku publikāciju prestižs jeb ietekmes faktors ir divreiz augstāks. Vairāk nekā divas reizes pieaudzis arī publikāciju citējamības līmenis.

Institūta zinātnieki ir piedalījušies 14 dažādos starptautiskos projektu konsorcijs, institūta pētniecības projektu pieteikumu sekmības rādītājs gandrīz divas reizes pārsniedz Eiropas vidējo līmeni. «Mēs atstājam savu pēdu zinātnes pasaulē,» rezumē Pugovičs.

Izvērtējumā ņemta vērā arī ekonomiskā un sociālā ietekme. «Kādu piensūnu sniedzam tautsaimniecībai, tas ir, vai sadarbojamies ar ražotājiem; vai ražotāji, izmantojot mūsu zināšanas, var iegūt peļņu, vai veicinām naudas ieplūšanu Latvijā,» Pugovičs skaidro, pēc kādiem kritērijiem vērtēta ekonomiskā ietekme.

Kopš pagājušā izvērtējuma perioda Organiskās sintēzes institūts zinātnisku projektu veidā ir iepludinājis Latvijā aptuveni 35 miljonus eiro ārvalstu finanšu līdzekļu. Netiešo ietekmi raksturo fakts, ka tikai divu patentbrivo medikamentu (zinātnieki tiem *Grindeka* uzdevumā izstrādāja iegūšanas tehnoloģijas) pārdošanas apjomi pārsniedz septiņus miljonus eiro.

Savukārt LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts iepriekš tika vērtēts kā ļoti labs, tagad – izcils. Kopumā humanitārās un mākslas jomas zinātniskās institūcijas novērtētas kā ļoti labas. «Patiess prieks par visas Latvijas humanitārās zinātnes augsto vērtējumu,» saka Dace Bula, Literatūras, folkloras un mākslas institūta vadītāja. Viņa skaidro, ka humanitārajām zinātnēm ir uzdevums ne tikai veicināt sabiedrības pašizpratni, bet arī «iesaistīties starptautiskā zinātniskā sarunā, tas nozīmē būt lietas kursā par to, kas notiek mūsdienu humanitārajā domā, un nākt ar savu piensūnu». Viņas vadītais institūts to ir spējis vairākās pētniecības tēmās: Baltijas (arī vācbaltiešu) kultūrpētniecība un pēdso cialisma studijas, folkloras izpēte, digitālās humanitārās zinātnes, kvīru (seksualitātes un dzimtes) studijas un vides cilvēkzinātne.

Laba izaugsme pēdējo sešu gadu laikā bijusi arī institūcijām, kuras darbojas lauksaimniecības, mežzinātnē un veterinārzinātnē. Savukārt par problemātisku ekspertu atzinuši sociālo zinātņu jomu, kas pašlaik, pēc Ērika Arnolda vārdiem, ir «vissadrumstalo tākā zinātnes nozare Latvijā».

Izvērtējuma rezultāti tiešā veidā ietekmē zinātnes bāzes finansējuma sadali. Ja valdība apstiprinās Izglītības ministrijas priekšlikumu, institūcijas, kas novērtētas kā ļoti labas un izcilas, papildus valsts naudai, kas pienākas to darbam, saņems vēl 10% no visa zinātnes bāzes finansējuma.

Taču, sadalot valsts naudu zinātnē, ministrijai ir jāspēj stimulēt pārmaiņas arī zemāk novērtēto institūciju darbā. Precīzs mehānisms, kā sasaitīt izvērtējuma rezultātus ar naudas sadali, būs ministrijas ziņojumā valdībai, saka Dmitrijs Stepanovs, Izglītības un zinātnes ministrijas Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta direktors. Ziņojumam jābūt gatavam pusgada laikā.

NAV ZINĀTNES – NAV NAUDAS

Taču arī bez ziņojuma skaidrs, ka saskaņā ar valdības noteikumiem par bāzes finansējumu zinātniskajām institūcijām tas liedzams tiem institūtiem vai augstskolu pētniecības virzieniem, kas novērtēti ar «I» jeb kā neapmierinoši un neperspektīvi. Tik zemu novērtējumu ieguvis Daugavpils Universitātes matemātikas, fizikas un ķīmijas zinātņu virziens. «Ja zinātniskās jomas vērtējums ir neapmierinošs, tad arī studiju programmas pastāvēt ne-

«Nevaram atļauties finansēt spēlētājus, kuriem nav izaugsmes potenciāla»

var, sevišķi universitātē,» saka Stepanovs. Par doktorantūru vispār vairs neesot, ko spriest, – tam augstskolā neesot kapacitātes.

Kopumā Daugavpils Universitātes kā zinātniskās institūcijas darbs novērtēts ar trim ballēm, kas ir labi. Zinātniskā darbība reģionālītātē jeb pētījumos, kas saistīti ar Latgales reģionu, pat novērtēta kā ļoti laba. «Taču darbība matemātikas, ķīmijas un fizikas zinātņu jomā novērtēta kā neapmierinoša, un tas mums ir nesaprotami,» Ir saka Arvids Barševskis, Daugavpils Universitātes zinātņu prorektors. «Piemēram, mūsu infrastruktūra novērtēta ar divnieku, lai gan mums ir supermoderns aprīkojums. Mēs nekādi nevaram piekrist tik zēmam vērtējumam, līdzām to pārskatīt, bet eksperti nebija gatavi to darīt. Viņi aizrādīja, ka šajās zinātņu jomās mums ir mazs doktorantu skaits un nepietiekams ligumdarbu skaits.»

Kā izvērtējuma prezentācijā skaidroja Ēriks Arnolds no *Technopolis*, «ļoti labi, ka ir iekārtotas modernas laboratorijas, ir iekārtas, bet, šķiet, ka trūkst cilvēku, kas ar tām strādā, trūkst zināšanu darbam ar šīm iekārtām». Ne tikai Daugavpilī, vairākās zinātnis-

ZINĀTNISKĀS INSTITŪCIJAS UN AUGSTSKOLU PĒTNIECĪBAS PLATFORMAS, KAS SAŅĒMUŠAS VISAUGSTĀKO VĒRTĒJUMU

5 BALLES (IZCILI)

Organiskās sintēzes institūts

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts

4 BALLES (ĻOTI LABI)

Daugavpils Universitātes reģionālistikas, literatūras un mākslas zinātņu joma

Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs

Kultūras akadēmija

Mākslas akadēmija

Koksnes ķīmijas institūts

Mežzinātnes institūts *Silava*

Institūts *Bior*

LU Cietvielu fizikas institūts

Elektronikas un datorzinātņu institūts

Rīgas Stradiņa universitātes medicīnas zinātņu joma

Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) dabaszinātņu un IT zinātņu joma

RTU enerģētikas un elektroinženierijas zinātņu joma

RTU materiālzinātņu un lietišķās ķīmijas zinātņu joma

Nacionālā bibliotēka

SAŅĒMUŠAS VISZEMĀKO VĒRTĒJUMU

1 BALLE (NEAPMIERINOŠI)

Daugavpils Universitātes matemātikas, fizikas, ķīmijas zinātņu joma

Jūras akadēmija

Informācijas sistēmu menedžmenta augstskola (privātā)

RISEBA Arhitektūras un dizaina fakultāte (privātā)

kās institūcijās trūkstot stratēģijas aprīkojuma izmantošanā.

«Zemā vērtējuma dēļ mums cits nekas neatliek kā reorganizēt darbu,» atzīst Barševskis. Lai aprīkojums un labākie matemātikas, fizikas un ķīmijas pētnieki nepaliktu bez darba, nolemts mudināt viņus pievērsties nanobiotehnoloģijas pētījumiem, bet zinātnisko darbu lāzertechnoloģijās un metālapstrādē saistīt ar informācijas tehnoloģijām.

Savukārt Jūras akadēmija kā zinātniska institūcija kopumā ieguva vienu balli jeb neapmierinošu vērtējumu, kas liek uzdot jautājumu – kā var strādāt augstskola, kurā faktiski nav zinātniskās darbības? «Jūrniecība ir valstij stratēģiski svarīga joma, tāpēc nav runas par akadēmijas likvidāciju, bet ir jāpieņem skaidri lēmumi par to, kādā veidā nodrošināt kapacitāti augstskolai,» saka Stepanovs. Saeimā 3. lasījumam ir sagatavoti Augstskolu likuma grozījumi, un viens no tiem paredz, ka augstskola var darboties tikai tad, ja tā kā zinātniska institūcija starptautiskajā izvērtējumā ir novērtēta pozitīvi.

«Mēs vairs nebūsim ar mieru finansēt augstskolas, kurām ir neapmierinošs zinātniskais sniegums,» saka Stepanovs.

Jūras akadēmijas Pētniecības institūts piecu cilvēku sastāvā ir darbojies fragmentāri, Ir atzīst akadēmijas rektore Kristīne Carjova. Viņa stājusies šajā amatā 2018. gadā un tad arī gādājusi, lai nederīgo institūtu likvidē. Pati akadēmija kā zinātniska institūcija reģistrēta tikai 2019. gadā. Tagad akadēmijā jau strādā 31 zinātnieks, kuri piedaloties vairākos zinātniskos projektos. «Mēs identificējām problēmu, labojām to, attīstības potenciāls mums ir,» Carjova ir cerīga.

BŪT VAI NEBŪT VIDUVĒJĪBĀM?

Kamēr Augstskolu likuma grozījumi vēl tiek gatavoti 3. lasījumam, nav istas skaidrības, vai pēc nākamā izvērtējuma zinātnes bāzes nauda tiks institūcijām, kas novērtētas ar divām ballēm. «Atbilstoši metodoloģijai tas nozīmē «apmierinoši», tas nenozīmē «slikti,» skaidro Jānis Paiders no Izglītības un zinātnes ministrijas. «Bet ar mūsu ierobežoto zinātnes

VALSTS AUGSTSKOLU KĀ ZINĀTNISKO INSTITŪCIJU VĒRTĒJUMS 5 BALLU SKALĀ

finansējumu esam spiesti kaut kur novilkt robežu. Mēs vienkārši nevaram atļauties finansēt spēlētājus, kuriem nav izaugsmes potenciāla.»

Grozījumi pašreizējā variantā paredz, ka visām augstskolām – zinātnes universitātēm, lietišķo zinātņu, kā arī mākslas un kultūras augstskolām – ir jābūt ar pozitīvu zinātniskās darbības vērtējumu starptautiskā ekspertu vērtējumā. Bet nav precizēts – ja institūcijas vērtējums ir divas balles, kas nozīmē «apmierinoši», tai pastāvēt vai ne? Un vai augstskola, kas novērtēta ar vienu balli, ir likvidējama?

«Ir iespējami dažādi scenāriji,» atbild Stepanovs. Ministrijas piedāvājums ir šāds – ja novērtējums ir «1», tad institūts ir slēdzams, arī augstskola jāslēdz, dodot iespēju studējošajiem pabeigt studijas citās augstskolās. Ir arī iespējama reorganizācija, iekļaujot zemi novērtēto augstskolu citā augstskolā.

Savukārt, ja novērtējums ir «2», esot iespējami divi varianti: ja vienas zinātnes jomas darbība novērtēta zemu, bet augstskolas zinātniskā darbība kopumā ir novērtēta augst-

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta pētnieku grupa Sanita Reinšone vadībā Latviesu folkloras krātuvē izveidojusi digitālo *Autobiogrāfiju krājumu*. Tajā tiek saglabāti, lasīti un pēti cilvēku dzīves pieraksti

tāk par divām ballēm, kā tas pēdējā izvērtējumā bija Daugavpils Universitātē, tad, pēc ministrijas uzskata, augstskolai jāļauj uzlabot savu darbu. Taču, ja augstskolas kā zinātniskās institūcijas vērtējums nepārsniedz divas balles, tai jāapsver iespēja konsolidēties ar citu augstskolu. Šāds risks ir divām reģionālajām augstskolām, kuras saņēmušas nedaudz vairāk par divām ballēm: Liepājas Universitātei un Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijai.

Jautāta, kas notiks ar tradīcijām bagāto Liepājas Universitāti, ja tā līdz nākamajam izvērtējumam neuzlabos savu zinātnisko darbu, tās rektore Dace Markus pārliecinoši saka: «Nebūs, nebūs tik zems.» Iepriekšējos gados universitātei kā zinātniskai institūcijai neesot bijis vadošā pētnieka, kas noteiktu zinātniskās darbības stratēģiju. Markus uzskata, ka ir potenciāls attīstīt pētniecību humanitāro un mākslas zinātņu jomā, pedagogijā un arī ekoloģijā, kur ir iespējas izcelties labākajiem universitātes dabaszinātņu un inženierzinātņu speciālistiem.

Vienu balli jeb neapmierinošu vērtējumu saņēma arī divas privātas institūcijas: Informācijas sistēmu menedžmenta augstskola un RISEBA Arhitektūras un dizaina fakultāte. Tā kā tām nav valsts finansējuma, izvērtējums to darbību pašlaik neietekmē. Taču, ja Saeima atbalstīs Augstskolu likuma grozījumos prasību, ka augstskolai kā zinātniskai institūcijai starptautiskajā izvērtējumā jābūt ar pozitīvu atzīmi, tad arī privātajām augstskolām nākamajā, 2025. gadā veicamajā izvērtējumā būs jāpiedalās un jāiegūst vismaz divas balles. Pretējā gadījumā tās kā augstskolas nevarēs akreditēties.

Palūkojoties uz zinātnisko institūciju darbību kopumā, *Technopolis* pārstāvis Ēriks Arnolds izteica vairākas rekomendācijas arī

zinātnes politikas veidotājiem – palielināt valsts atbalstu doktorantūras un pēcdoktorantūras pētniecībai; veicināt citu valstu pētnieku iesaisti pētījumos Latvijā un gādāt, lai Latvijas jaunie zinātnieki gūst pieredzi citvalstu zinātniskajos institūtos, kā arī gādāt par zinātnes bāzes finansējuma palielināšanu. Kopš 2015. gada tas pārsniedz 20 miljonus eiro gadā (no 22 līdz 28 miljoniem), bet nekad nav sasniedzis 30 miljonus eiro.

Izglītības un zinātnes ministrijā apstiprina, ka tiek izstrādāts jauns akadēmiskās karjeras, kā arī jauns doktorantūras modelis, ko plāno ieviest tuvākajos gados. Rakstot valdībai ziņojumu par starptautisko izvērtējumu, ministrija izstrādā politiku un arī gatavo aprēķinus, kā izvērtējumu saistīt ar zinātnes bāzes finansējumu. Izvērtējuma rezultāti esot viens no priekšnoteikumiem arī ES fondos un citos pētniecības finanšu avotos iegūstamās naudas sadalē. Zinātnes bāzes finansējumu šo gadu laikā (līdz 2027. gadam) paredzēts palielināt par 40 miljoniem eiro. «Iezīmētais papildu finansējums nav ideāls, taču pietiekams, lai iestrādātu jaunus stimulus zinātnes izcilībai,» saka Stepanovs.

Plānojot Atveseļošanās un noturības mehānisma finansējuma izlietojumu, 82,5 miljoni eiro paredzēti augstskolu un zinātnisko institūciju pārvaldības reformai, izceļot pamatmērķus: ieguldījums cilvēkkapitālā, atbalsts spēcīgai profesūrai un pētnieku grupām, kā arī akadēmiskā personāla slodzes izmaiņas par labu pētniecībai. Turpmāko sešu gadu laikā būs pieejama arī dažādu Eiropas fondu nauda: zinātnē 185 miljoni septiņās programmās, augstākajā izglītībā 101 miljons astoņās programmās. Vai šī nauda palīdzēs kļūt izcilēm – tas būs redzams 2025. gada izvērtējumā. ●

Par vēsturi un interpretācijām

Beidzot tas ir noticis, lai gan vārds "beidzot" īsti nebūtu vieta, drīzāk jāsaka – pieklājīgi ātri noticis. Šā gada sākumā interesentu rīcībā ir notikuši pēdējie trīs sējumi ar kāda, varbūt paša svarīgākā Latvijas simtgades programmas pasākuma materiāliem. Laikā no 2017. līdz 2019. gadam Latvijas Nacionālajā bibliotēkā sadarbībā ar Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāti tika sarīkotas piecas starptautiskas zinātniskas konferences ar kopīgu virstēmu: Latvijas valstiskuma idejas vēsturiskais ceļš kopējā Eiropas kultūras telpā. Piecu konferenču materiāli, kas no priekšlasījumiem pārtapuši anotētos, zinātniski citējamos rakstos, mūsu Nacionālo bibliotēku godam ierindo starp vēra ņemamām Latvijas zinātniskajām institūcijām. Taču parastam lasītājam, kam rūp savas dzimtenes vēstures un tagadnes problemātika, krājumi sniedz plašu un daudzveidīgu ieskatu tajā, kā uz visdažādākajām šejienes un apkārtnes norisēm, sākot ar senvēsturi un beidzot ar laiku pirms 1918. gada 18. novembra, var paraudzīties kā pašmāju, tā citautu pētnieki, liekot lietā gan tradicionālākas metodes, gan modernas vai pat modīgas teorētiskas pieejas.

Zinātnisku rakstu apkopojumiem lasītāju loks ir šaurs, bet žēl, ka tā. Šī žurnāla auditorijai, piemēram, nenāktu par jaunu ieskatīties Andra Šnē sastādītajā krājumā "Vara, zeme un sabiedrība: politiskās un sociālās transformācijas Austrumbaltijā 12. un 13. gadsimtā". Pēc vairāku speciālistu īsiem, bet precīzi šābrīža zinātniski argumentēto priekšstatu lokā centrētiem pārskatiem par baltu sentautu – kuršu, zemgaļu, latgaļu un sēļu – stāvokli pirms kristietības ienākšanas ir sadaļa, kas veltīta krusta kariem un kristianizācijai. Tur lasāmi divu daņu zinātnieku raksti. Vēstures un teoloģijas doktors Karstens Selčs Jensens raksta par ļoti interesantu tēmu – par to, kā militārās aktivitātes Austrumbaltijas virzienā viduslaiku domāšanas un priekšstatu ietvaros kā dalībniekiem, tā organizatoriem šķīta svētdarīšanas veids. Protams, Daugavas lejteces līviem, jau pēc bīskapa Meinarda nāves sastopoties ar sākotnēji mazkaitlīgajiem bruņiniekiem, nekādi nevarēja ienākt prātā, ka tie tādējādi, ar ieročiem rokās, gandarī par grēkiem un pelna sev ceļu uz Debesu valstību. Mūks (tagad – kanonizētais svētais) Meinards par šo valstību līviem, kuri, saprotams, dzīvoja pavisam citādu sapņojumu lokā, stāstīja vēl pirms bruņinieku parādīšanās. Vai līvi, paklausot Meinardam un ļaujot sevi iegremdēt kristības ūdenī, saprata, kas notiek, vai paši tāpēc jutās tuvak Debesīm, gan jāšaubās. Meinards šo faktisko neticību nevarēja nejust, tāpēc noteikti nejutās droši. Doktors Jensens domā, ka tāpēc Meinarda misija nebija pilnīgi neapbruņota, ka to parasts uzskatīt. Šķiet, tieši Austrumbaltijas kristianizācijas sakarā jautājums par to, kā Baznīca teorētiski un teoloģiski pamatoja militāro ofensīvu, ir varbūt svarīgāks, nekā pirmo lielo krusta karu sakarībā, jo lielie krusta kari, ko traktēja kā kristīgo vēlmi atbrīvot un nosargāt Kristus kapu, faktiski bija atbilde musulmaņu agresīvajai ekspansijai, kas kopš pirmā gadu tūkstoša pēdējiem gadsimtiem Eiropas

tiem par baltu sentautu – kuršu, zemgaļu, latgaļu un sēļu – stāvokli pirms kristietības ienākšanas ir sadaļa, kas veltīta krusta kariem un kristianizācijai. Tur lasāmi divu daņu zinātnieku raksti. Vēstures un teoloģijas doktors Karstens Selčs Jensens raksta par ļoti interesantu tēmu – par to, kā militārās aktivitātes Austrumbaltijas virzienā viduslaiku domāšanas un priekšstatu ietvaros kā dalībniekiem, tā organizatoriem šķīta svētdarīšanas veids. Protams, Daugavas lejteces līviem, jau pēc bīskapa Meinarda nāves sastopoties ar sākotnēji mazkaitlīgajiem bruņiniekiem, nekādi nevarēja ienākt prātā, ka tie tādējādi, ar ieročiem rokās, gandarī par grēkiem un pelna sev ceļu uz Debesu valstību. Mūks (tagad – kanonizētais svētais) Meinards par šo valstību līviem, kuri, saprotams, dzīvoja pavisam citādu sapņojumu lokā, stāstīja vēl pirms bruņinieku parādīšanās. Vai līvi, paklausot Meinardam un ļaujot sevi iegremdēt kristības ūdenī, saprata, kas notiek, vai paši tāpēc jutās tuvak Debesīm, gan jāšaubās. Meinards šo faktisko neticību nevarēja nejust, tāpēc noteikti nejutās droši. Doktors Jensens domā, ka tāpēc Meinarda misija nebija pilnīgi neapbruņota, ka to parasts uzskatīt. Šķiet, tieši Austrumbaltijas kristianizācijas sakarā jautājums par to, kā Baznīca teorētiski un teoloģiski pamatoja militāro ofensīvu, ir varbūt svarīgāks, nekā pirmo lielo krusta karu sakarībā, jo lielie krusta kari, ko traktēja kā kristīgo vēlmi atbrīvot un nosargāt Kristus kapu, faktiski bija atbilde musulmaņu agresīvajai ekspansijai, kas kopš pirmā gadu tūkstoša pēdējiem gadsimtiem Eiropas

Nilsens piedāvā Indriķa hronikas lasījumu mūsdienu ANO cilvēktiesību deklarācijas vai pat daudzzinātās Stambulas konvencijas gaismā.

teritoriju apdraudēja ne mazāk kā mūsdienās. Turpreti no tagadējās Latvijas teritorijas Vakareiropu, šķiet, nekas neapdraudēja, katrā ziņā ne līdz krievu valsts izveidei.

Cits daņu pētnieks Torbens Kjersgords Nilsens, arī vēstures doktors, raksta par vardarbību un vietējo iedzīvotāju pakļaušanu Baltijas krusta karu laikā. Ja iepriekš minētais Jensena raksts ir korekts un pieklājīgi argumentēts, tad Nilsena pārdomas uzskatāmas par agresīvi politizētām un acīmredzami pret Baltijas kristianizāciju vērstām. Var teikt, izlasot abus rakstus, paveras ieskats divās šolaiku sociālo un humanitāro zinātņu paradigmās: tradicio-

Vara, zeme un sabiedrība: politiskās un sociālās transformācijas Austrumbaltijā 12. un 13. gadsimtā

nālajā un postmoderni politizētajā. Nilsens piedāvā Indriķa hronikas lasījumu mūsdienu ANO cilvēktiesību deklarācijas vai pat daudzzinātās Stambulas konvencijas gaismā, pilnīgi ignorējot uzskatus, zināšanas un prakses, kas par pašsaprotamām tika uzskatītas, sacīsim, 12., 13. gadsimtā. Neskaitāmas reizes uzsverot un atkārtojot, cik vardarbīgas bija krusta karotāju metodes, akcentējot vardarbību pret sievietēm un bērniem, norādot uz kara noziegumiem un genocīdu, raksta autors līdzinās nevis normālam vēsturniekam, bet gan aprakušam kādas starptautiskas nevalstiskās organizācijas aktivistam. Diemžēl tāda nereti ir atsevišķu mūsdienu pētnieku prakse, turklāt plaši tiek izmantota apzinātu noklusejumu metode. Nilsena nelielā raksta sakarā uzkrītoši ir, ka, atkal un atkal norādot uz krusta karotāju vardarbību, viņš izliekas nemanām Indriķa hronikas tekstā tikpat bieži rodamos igauņu, līvu un latgaļu vardarbības aprakstus. Tas arī saprotams, jo, ja godīgi atzīst, ka visi ir vienādi vardarbīgi un agresīvi, nekāds "postkoloniālais diskurss" neiznāk.

Maijā prezentēs grāmatu par A. Gorbunovu

Gundars Rufus RESNAIS

Pateicoties vīrusa izsuktajām pārmaiņām mūsu dzīvē, esam jau atradinājušies no plašiem pasākumiem un pieraduši sevi dažādi nodarbināt un izklaidēt individuāli. Un šī procesā nepārvērtējama loma ir grāmatai. Tagad lasītājiem ir izdevība tuvāk iepazīties ar kādu no novadniekiem, kurš vienlaikus bija viens no 80-to gadu beigu un 90-to gadu sākuma nozīmīgākajiem politiķiem – Anatoliju Gorbunovu.

(Turpinājums 2. lpp.)

Maijā prezentēs grāmatu par A. Gorbunovu

(Sākums
1. lpp.)

Viņam veltītā Kārlis Pētersones un Ilzes Būmanes sarakstītā grāmata "Valstsvīrs Anatolijs Gorbunovs", kura dienas gaismu ieraudzīja aizvadītā gada vēlā rudenī, Ludzas bibliotēkā tiks prezentēta 7. maijā.

Kā stāsta Ludzas bibliotēkas vadītāja Inta Kušnere, grāmatas prezentācija tika gatavota tūlīt, tiklīdz tā tika izdota, taču novembrī prezentācijai treknu krustu pārvilka Covids. Tagad bibliotēkas darbinieces vēlas šo iekavēto parādu lasītājiem nolīdzināt. Tiesa gan, visticamāk, ka prezentācija notiks attālināti, taču pie vismazākās iespējamības tajā tiks ielūgts piedalīties maksimāli pieļaujamais ļaužu skaits. Par to, kādā veidā un kādu interneta saiti izmantojot prezentācija notiks, ziņos gan afiša pie bibliotēkas durvīm, gan mūsu avīze. Par to ziņos arī Ludzas bibliotēkas mājaslapa.

Kas attiecas uz pašu grāmatu, lai neatņemtu par to interesi, kuri grāmatu vēl lasīs, tās saturu sīkāk neatklāsim. Varam

Lasot grāmatu, iespējams paskatīties uz Atmodas procesu no vairākumam nepazīstamās pusēs.

tikai citēt I. Kušneres stāstīto: – Šī grāmata ir par mūsu novadnieka A. Gorbunova gadagājumu apmēram piecdesmit gadu garumā, sākot jau ar bērnību Ludzas apkārtnē. Kopumā grāmatā ir 32 nodaļas, kas hronoloģiski sakārtotas un veltītas kādam noteiktam A. Gorbunova dzīves posmam. Tā sarakstīta labā valodā, tāpēc viegli lasās. Grāmata kopumā ir astoņus simtus lapaspusju bieza, tā ir ilustrācijām bagāts izdevums. Tajā daudz citātu no A. Gorbunova un viņa laikabiedru intervijām, no runu fragmentiem, kā arī ir publicētas vēsturiskas preses relīzes un dažādu sēžu protokoli un citi

dokumenti. Ar grāmatas palīdzību mums ir iespēja paskatīties uz Atmodas laika procesiem no vairākumam iedzīvotāju nepazīstamās pusēs, par ko līdz šim tikai dzirdēts vien.

Kā redziet, grāmatas pieņemums ir gana intriģējošs, šķiet, ka tajā katrs lasītājs atradīs sevi interesējošo tēmu – vai tās būtu pazīstama politiķa privātās dzīves lapaspuses vai arī tieši politiskās dzīves nianšes. Lai nu kā, ja jums patīk lasīt un nav pilnīgi vienaldzīga novada vēsture, tad 7. maijā sekojiet līdz grāmatas prezentācijai un pēc tam dodieties uz bibliotēku, lai to arī izlasītu. Tas noteikti nebūs jānožēlo. □

Skalā lasīšana un citas aktivitātes

BIBLIOTEKĀRĀ DARBA IETVAROS

INESE ELSIŅA

Sarežģītajā pandēmijas laikā bibliotēkas turpina darbu, tāpēc lasīšanai „attālinātās dzīves laiks” nav šķērslis.

Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbībā ar Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomi šogad turpina arī Skalās lasīšanas sacensības. Līdz ar to 5. klašu skolēni, kuri visā valstī pieteicās konkursam, gatavojas nozīmīgam notikumam.

Skalās lasīšanas sacensības

Sacensībām piemērotu lasāmvietu dalībnieki gan atraduši „Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas” grāmatu kolekcijā, gan izvēlējušies jau iemīļotas grāmatas. Piedaloties Skalās lasīšanas sacensībās, skolēniem tiek dota brīnišķīga iespēja kļūt par lasīšanas līderi un konkurēt vietējā, reģionālā un varbūt pat valsts līmenī. Sacensību fināls plānots 25. septembrī Rīgā, Gaismas pili, tā laikā tiks izraudzīts valsts lasīšanas čempions. Ja pulcēšanās noteikumi to ļaus, uz finālu tiks uzaicināta visa klase. Savukārt 30 reģionālie kuratori šobrīd palīdz sacensībām notikt pirmajās kārtās: vietējā līmenī tiešsaistē (februāris—maijs) un reģionālajā finālā (aprīļa beigās—vasara). Madonas reģiona Skalās lasīšanas sacensību kuratore ir Līga Filipova.

Madonas novada dalībnieki

— Latvijā un arī Madonā Skalās lasīšanas sacensības notiek ceturto reizi, — precizē Līga Filipova. — Līdz 12. aprīlim konkursam varēja pieteikties dalībniekus no Madonas novada. Katram dalībniekam bija jāatsūta video, kur trīs minūšu laikā bērns pasaka, kāda autora fragmentu no kādas grāmatas viņš lasījis, kāpēc to izvēlējies, un tad nolasa šo fragmentu. Madonas novada finālam ir pieteikušies 14 dalībnieki. Viens no Bērzaunes pamatskolas, divi lasītāji delegēti no Vestienas pamatskolas, divi no Kusas pamatskolas, viens no Prailienas pamatskolas, viens no Andreja Eglīša ļaudonās vidusskolas, viens no Kristiāna Dāvida kristīgās pamatskolas, viens no Kalsnavas pamatskolas un četri dalībnieki no Madonas pilsētas vidusskolas. Bez tam pieteikušies viena meitene, kura nedzīvo Latvijā, viņa dzīvo Kalifornijā Amerikas Savienotajās Valstīs, bet meitenes saknes ir mūsu novadā.

Lelle Šarlote iepazīstas ar grāmatām, kuras Skalās lasīšanas sacensībai izvēlējušies Madonas novada bērni.

Foto no bibliotēkas

Vērtēs žūrijas komisija

Atsūtītos video vērtēs žūrijas komisija attālināti un izvirzīs līdz trim dalībniekiem no novada uz reģiona sacensībām. — Katrs žūrijas komisijas pārstāvis video noskatīsies individuāli, novērtēs un, savstarpēji vienojoties, izvirzīs trīs labākos, — apstiprina Līga Filipova. — Madonas novada uzvarētāju paziņošana notiks 23. aprīlī, kad Latvijā ritēs Bibliotēku nedēļa. Bibliotēkas sociālo tīklu kontā ieliksīm video ar rezultātu paziņošanu. Žūrijā darbojas Daiga Puķīte, Sarmīte Radiņa, Antra Gotlaufa, Vija Peļše.

Madonas reģiona sacensības, kurās piedalīsies apkārtnējo novadu dalībnieki, notiks 5. jūnijā klātienē Madonas bibliotēkas zaļajā zonā. Protams, tas ir gadījumā, ja situācija

valstī to pieļaus. Ja ne, rīkosimies līdzīgi kā pagājušajā gadā, kad reģiona konkursu organizējam attālināti.

Lasa grāmatas, skumst pēc pasākumiem

— Bibliotēkas bērnu literatūras nodaļā ir iepirkta jauna grāmatu priekš, ka uz bibliotēku nāk lasītāji, daudz grāmatu cilvēki arī pasūta, — par ikdienu stāsta bērnu literatūras nodaļas vadītāja. — Tas, kā pietrūkst mūsu apmeklētājiem, ir iepriekš tik pārbaudītās aktivitātes. Diemžēl pasākumus pandēmijas laikā rīkot nevaram, paliek grāmatu lasīšana. Lasītāji ir pateicīgi, ka bibliotēka ir atvērta, ka viņi var nākt un izvēlēties grāmatas, — neslēpj Līga Filipova. — Šobrīd ļoti pieprasīta ir novadnieka Zigmunda Bekmaņa grāmata

„Apkārt pasauli blusas mugurā”, Māras Jakubovskas grāmata jauniešiem „Bračka”, arvien pieprasītas ir arī grāmatas, kas bērniem palīdz apgūt lasītprasmi.

„Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”

Vaicāta par lasīšanas veicināšanas programmu „Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”, kas šogad svin 20. gadskārtu, bibliotēkas pārstāve rezumē, ka lasīšanai šogad tika piedāvātas jauno ekspertu izraudzītas 28 grāmatas no 8 izdevniecībām. Anketas žūrijas dalībnieki pēc izlasīšanas jau ir aizpildījuši internetā. Kā balsoja mūsu reģiona lasītāji, uzzināsim pēc laika. Līga Filipova uzsver, ka šogad aktīvāki kā citus gadus bija vecāku žūrijas pārstāvi. — Parasti vecāku žūrijā piedalās 7—8 dalībnieki, šogad novadā kopumā 18 vecāki lasīja šīs grupas grāmatas un izteica par tām savas atsauksmes. Vecāku kategorijā bija iekļautas ļoti labas grāmatas par sabiedrībā šobrīd aktuālām tēmām, piemēram, Māra Bērziņa darbs „Aizliegtais pianīns” par birokrātijas tēmu vai Andras Manfeldes romāns „Vilcēni” par pusaudžu problēmatiku. Acīmredzot tieši tāpēc pieaugušie šogad deva labu piemēru mazajiem lasītājiem, atsaucoties un aktīvi piedaloties „Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas” norisē. ■

Bērnu darinātās grāmatzīmes. STEIDZĪTES CĪRULES FOTO

Bērni vērtē grāmatas

Popes pagastā zem viena jumta atrodas divas pašvaldības iestādes – pirmsskolas izglītības iestāde "Zemenīte" un pagasta bibliotēka – tāpēc gluži saprotama ir to sadarbība.

Un tā arī pagājušā gada rudenī, līdzīgi kā iepriekš, pirmsskolas izglītības iestādes piecādīgo un sešgadīgo grupas audzēkņi atsauca bibliotekāres aicinājumam piedalīties Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra organizētajā un koordinētajā lasīšanas veicināšanas programmā "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija 2020". Līdz šā gada janvāra beigām bērniem bija jāiepazīstas ar sešām grāmatām: S. Košeļevas "Gurķis Elmārs, kas dikti

krenķējās", U. Starka "Zvēri, kurus neviens nav redzējis, tikai mēs", M. Marcinkeviča "Svīzī", J. Zvirgzdiņa "Rasas vasara", A. Ļenasas "Krāsu mošķis" un L. V. Vitiņa "Dzejnieks un smarža". No nodarbībām un spēlēm brīvā laikā grupiņas audzēkņi ar interesi klausījās skolotāju lasījumā, aplūkoja košās grāmatu ilustrācijas, pārrunāja galveno varoņu rīcību un spīgtākos notikumus, lai vēlāk varētu izteikt savas domas par šiem darbiem. Jāpiebilst, ka dažas no grāmatām bērni lūdza palasīt vairākkārt, tāpat viņi labprāt vēlreiz un vēlreiz tās šķirstīja un priecājās par krāsainajām bildēm. Apkopojot mazo žūrijas locekļu domas, visaugstāko vērtējumu izpelnījās "Krāsu mošķis"

un "Zvēri, kurus neviens nav redzējis, tikai mēs". Tāpēc arī likumsakarīgi, ka, gatavojot grāmatzīmes un uz tām attēlojot savu mīļāko šo darbu varoni, raibais Krāsu mošķis tika zīmēts visbiežāk. Pandēmijas dēļ kopīgs noslēguma pasākums grāmatu krātuvē šoreiz izpalika, bet savstarpēja dāvanu apmaiņa gan ne – uz bibliotēku līdz ar grāmatu vērtējumu aizceļoja bērnu darinātās grāmatzīmes, bet preti tika saņemtas piemiņas veltes katram mazajam grāmatu draugam. Cerams, ka bērnu dalība šādos pasākumos rosina un vairo viņu interesi par grāmatām un līdz ar to nākotnē bibliotēku apmeklēs arvien vairāk jaunu lasītāju.

Guna Kranciņa

Avots: Ventspils Novadnieks

Datums: 13-04-2021

VĒSTIS NO BIBLIOTĒKAS

VĒSTIS NO ĻAUDONAS PAGASTA BIBLIOTĒKAS

Ļaudonas pagasta bibliotēkā noslēgusies Latvijas Nacionālās bibliotēkas lasīšanas veicināšanas programma "Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija 2020". Lai gan Covid-19 savas korekcijas spējis ieviest arī šīs programmas īstenošanā, tomēr, pateicoties veiksmīgai sadarbībai ar sākumskolas skolotājiem Aiju Driksnu un Vītu Stradiņu viņu ieinteresētības un neatlaidīga darba dēļ, A. Egliša Ļaudonas vidusskolas 1. un 2. klases bērni (5+ eksperti) godam veikuši lasīšanas un vērtēšanas ekspertu lomu un snieguši savus vērtējumus par 2020. gada žūrijas kolekcijas grāmatām.

2. klases vērtējumā 1. vieta pārliecinoši Sabīnes Košeļevas grāmatai "Gurķis Elmārs, kas dikti krenķējās". Savukārt 1. klase kā labāko atzinusi Ļenasas Annas grāmatu "Krāsu mošķis".

Šajā gadā lasīšanas veicināšanas programmā kopā bija iesaistījušies 32 lasītāji - 5 pieaugušie un 27 bērni. Paldies visiem dalībniekiem! Pieaugušo lasītāju gan bija krietni vairāk, taču par žūrijas dalībniekiem varam dēvēt tikai tos, kas grāmatas ne tikai izlasījuši, bet arī aizpildījuši elektronisko vērtēšanas anketu. Ar skumjām jāatzīst, ka šajā gadā starp ekspertiem nebija neviena dalībnieka no 9+, 11+ un 15+ grupām. Balsojums ir noslēdzies, taču grāmatas joprojām ir pieejamas un gaida savus lasītājus!

Neierastā kārtā ar 5+ ekspertiem tikāmies tiešsaistē (paldies skolotājiem par šo iespēju), kur bērni saņēma pateicības vārdus par dalību šajā programmā, kā arī vienojāmies par vēl kādu kopīgu darbu - Bērnu zīmējumu izstādi/konkursu, kas tapusi, iedvesmojoties no žūrijas

kolekcijas grāmatām. Par bērnu darbiņiem līdz 25. martam ikviens varēja nobalsot Ļaudonas pagasta bibliotēkas facebook lapā vai arī apmeklējot bibliotēku klātienē.

Ikviens žūrijas dalībnieks ticis pie pateicības raksta un nelielas veicināšanas balviņas, ko varēs saņemt ar skolotāju starpniecību. Savukārt zīmējumu konkursa veiksmīgāko darbu autori saņems pārsteiguma balvu.

Aicinu sekot līdzi bibliotēkas aktualitātēm un jau vasarā tiekamies jaunā aizraujošā grāmatu ceļojumā, sagaidot "Bērnu, jauniešu un vecāku žūriju 2021" kolekcijas grāmatas!

Ieva Skuške, bibliotēkas vadītāja

Avots: Ļaudonas Vēstis

Datums: Marts-2021

E-grāmatas un morāles normas Lietuvā

Patlaban Latvijā iznākošajām grāmatām un preses izdevumiem tiek piemērota samazināta PVN likme 12% apmērā, savukārt e-izdevumiem piemērota iespējamā augstākā – 21% likme. Latvijas Valsts prezidents Egils Levits un Grāmatizdevēju asociācija kopā ar grāmatniecības un preses izdevēju nozares pārstāvjiem ziņā aicināja valdību izvērtēt iespēju noteikt pievienotās vērtības nodokļa samazināto 5% likmi mācību un oriģinālā literatūrai, elektroniskā izdevuma formā izdotām grāmatām, avīzēm, žurnāliem, biļeteniem un citiem periodiskiem izdevumiem un to abonementmaksai.

DIĀNA JANCE

Līdz šim valdība ir uzskatījusi, ka PVN samazinājums nav vēlams, to skaidrojot ar piešķirtajiem atbalsta līdzekļiem bibliotēkām un izdevniecībām. Būtiski palielināts atbalsts bibliotēku iepirkumiem ir arī Igaunijā un Lietuvā, turklāt Igaunijā tieši pandēmijas seku mazināšanai pirms gada piemērota samazinātā 9% PVN likme Igaunijā izdotajām e-grāmatām.

Turpretim Lietuvā 9% PVN likme elektroniskajām grāmatām ir jau samērā sen – kopš 2019. gada sākuma. Iespējams, tieši samazinātā PVN likme kaimiņvalstu grāmatizdevējiem ir ļāvis vieglāk pārdzīvot pandēmijas laiku.

Pagājušā gada nogalē Vilņas universitātes pētnieki kopā ar Lietuvas Izdevēju asociāciju un Ļubļanas universitāti ir publicējuši pētījumu par pandēmijas ietekmi uz grāmatu izdošanu un pārdošanu Lietuvā, Slovēnijā, Slovēnijā un Islandē. "Kultūrtēmēm" bija iespēja sazināties ar pētījuma Lietuvas daļas vadītāju Komunikācijas fakultātes profesoru Dr. Arūnu Gudīnaviču. Viņš secinājis, ka "Eiropā pandēmijas laiks uzvarēja izdevējdarbības formulu, šķiet, ir atvērto grāmatniecību apvienojums (ar visiem ierobežojumiem, kas saistīti ar piesardzības pasākumiem) un digitalizēta grāmatu nozare ar abonēšanas pakalpojumiem. Liekas, viens no Lietuvas pandēmijas laika veiksmes stāstiem ir aktīvā grāmatu tirdzniecība tiešsaistē un e-grāmatu tirdzniecība".

Pētījumā secināts, ka 2020. gadā nopietnu krīzi cietusi izdevējdarbība lielākajā daļā Eiropas valstu, ka mērķa Lietuvā šī situācija ir atšķirīga, ka jūs to varat izskaidrot?

A. Gudīnavičs: – Pēc vairāku gadu krituma, sākot ar 2008. gada pasaules finansiālo krīzi, grāmatu tirgus Eiropā pamazām sāka stabilizēties, tomēr 2020. gada agrā pavasari viss mainījās, kad

epidēmijas ietekmē tika slēgti lielākā daļa grāmatniecību un citu drukoto grāmatu tirdzniecības vietu. Ieņēmumi no tradicionālajām grāmatniecībām piedzīvoja savas pastāvīgās divus vislielākos mēnešus, pārdošanas apjomi samazinājās līdz nullei. Tiesa, uzplauka tiešsaistes tirdzniecība, taču tā nebija spējīga aizstāt pārdošanas apjomu kritumu fiziskajā mazumtirdzniecībā.

Kopā ar Ļubļanas universitātes pētnieku, arī grāmatizdevēju Mihū Kovaču 2020. gada maijā un augustā veicām pētījumu par grāmatu pārdošanas apjomu samazināšanās tendencēm četrās valstīs – Lietuvā, Slovēnijā, Islandē, Slovēnijā un Slovēnijā. Bija iecerējis pētījumā iesaistīt arī Igaunijas un Latvijas grāmatizdevējus, taču diemžēl atbūto datu apjoms bija nepietiekams. Starp mūsu pētījuma iekļautajām četrām valstīm bija ievērojama atšķirība – Islandē un Lietuva bija vienīgās valstis, kurās aptuveni 15 procentu respondentu ziņoja par visu veidu grāmatu pārdošanas apjomu pieaugumu. Slovēnijā un Slovēnijā šādu respondentu nebija nemaz. Puse – 53 procenti – respondentu ziņoja, ka viņu pārdošanas apjomi samazinājušies par vairāk nekā 40 procentiem, un tikai 17 procenti respondentu atbildēja, ka pandēmijas faktoram nav būtiskas ietekmes uz pārdošanu.

Šķiet, ka visvairāk pandēmija ietekmēja Slovēniju, kur pilnīgi visi respondenti ziņo-

ARŪNS GUDĪNAVIČS

« Viens no Lietuvas pandēmijas laika veiksmes stāstiem ir aktīvā grāmatu tirdzniecība tiešsaistē un e-grāmatu tirdzniecība.

ja par pārdošanas apjomu samazināšanos. Vismazāk skartā bija Lietuva – tikai divas trešdaļas respondentu ziņoja par nelielu pārdošanas apjomu samazināšanos. Interesanti, ka pārdošanas apjomu kritumu visvairāk izjuta lielās izdevniecības, vismazākais apjomu kritums bija tām izdevniecībām, kuras strādā mazāk nekā desmit darbinieki.

Kopumā izdevēji gan Lietuvā, gan Islandē norādīja vislielāko pārdošanas apjomu pieaugumu tieši tiešsaistes tirdzniecībā, ka arī guva vis-

Arūns Gudīnavičs: "2020. gada pavasarī Eiropā ieņēmumi no tradicionālajām grāmatniecībām piedzīvoja savas pastāvīgās divus vislielākos mēnešus, pārdošanas apjomi samazinājās līdz nullei."

augstākos ienākumus audio-grāmatu un e-grāmatu tirdzniecībā. Slovēnijā un Slovēnijā grāmatizdevēji pārsvara saglabāja tradicionālos grāmatu formātus, kā arī turpināja lietot jau agrāk ieviestos grāmatu tiešsaistes veikalus.

Lai gan rezultāti norāda, ka varētu būt saistība starp grāmatu nozares digitalizāciju un pircēju jaunajiem paradumiem, mums vēl nav pietiekami daudz datu, lai apstiprinātu vai noraidītu šādu hipotēzi. Skaidrākas atbildes par spēcīgu un ilgstošu virzību uz grāmatu nozares digitalizāciju būs iespējamas pēc visa pandēmijas laika kopumā,

– Ko jūs varētu pastāstīt par lietuviešu lasītāju paradumiem tiešsaistē, vai tie pēdējā gada laikā ir mainījušies? Vai jūs domājat, ka e-grāmatām ir nākotne?

– Rezultāti atklāja, ka e-grāmatu izdošanu ietekmē paši valsts iedzīvotāji. Lielākais e-grāmatu izdevēju īpatsvars (55%) ir Lietuvā un Slovēnijā (55%), abas mūsu aptaujā ir valstis ar lielāko iedzīvotāju skaitu. Pandēmijas sākumā, pavasarī, e-grāmatu tirdzniecība jutami nepieauga, bet jau augustā grāmatizdevēji Lietuvā ziņoja par e-grāmatu tirdzniecības paplašināšanos, turpretim Slovēnijā gandrīz nekas nemainījās. Pandēmijas laikā daudzi lasītāji sev atklāja e-grāmatas. Īpaši tas bija vērojams akadēmisko grāmatu izdevējdarbībā – piemēram, universitātes studenti paši sāka izdevniecībām pieprasīt vairāk e-formātā mācību grāmatas. Uzskatu, ka šie ir būtiski iemesli izdevējiem paplašināt e-grāmatu tirgus apjomu nākotnē.

– Lietuvā grāmatmītrotāji sūdzas par e-grāmatu pirātiskajām tīmekļa vietnēm, vai jūs to uzskatāt par nopietnu draudu pašreizējām izdevniecībām?

– Ir nepareizi uzskatīt, ka tikai e-grāmatas ir saistītas ar pirātismu. Mūsu pētījumā 2020. gadā atklāja, ka gandrīz 90 procenti no visiem grāmatu nosaukumiem, kurus atrādām jaunākajās pirātiskajās vietnēs, bija tradicionālas papīra grāmatas, kuras bija publicētas kā e-grāmatas. Tas nozīmē, ka pirātismam pakļautas galvenokārt tieši drukātās grāmatas.

Cits mūsu pētījums "Grāmatu pirātisma tehnoloģiskie un ētiskie cēloņi" (kopā ar Vilņas universitātes pētnieku Vincu Grīgu) pierāda, ka galvenie pirātisko grāmatu izmantošanas iemesli ir likumīgu e-grāmatu trūkums un sarežģītas iegādes iespējas.

Lielākā daļa lasītāju uzskatīja, ka nelikumīgu e-grāmatu lejupielāde ir vienkāršāka nekā likumīgu iespēju meklēšana, un tieši tāpēc tiek izmantotas pirātiskās grāmatas. Mūsu secinājumi liecina, ka lasītājiem ir nepieciešama laba un plaša legālo e-grāmatu izvēle, ka arī ērtas un ātras pirātiskās iespējas.

Vēl viens svarīgs grāmatu pirātisma iemesls ir morāles normas un ieradumi. Mūsu atklājumi liecina, ka lielais vairākums lasītāju un autoru nejutās vainīgi par pirātisku grāmatu izmantošanu, un lielākā daļa pat nemaz neiedomājas par pārkāpumu. Šeit diemžēl var novērot padomju zagšanas kultūras paliekas, kas padomju okupācijas laikā skāra Lietuvu (un es domāju, arī Latviju) – grāmatu zagšana netika uzskatīta par noziedzību, bet drīzāk par varonīgu rīcību un taisnīguma atjaunošanu valstī un sabiedrībā.

Kā liecina mūsu atklājumi, galvenais iemesls pirātisko grāmatu izmantošanai mazo valodu tirgos ir likumīgu e-grāmatu kopiju un to iegādes iespēju trūkums. Bet izdevēji uzskata, ka pirātisko grāmatu iegāde ir saistīta ar vispārēju sabiedrības paradumu izmantot nelegālas kopijas. Šādi veidojas slēgtas problēmu loks.

– Kāds ir audiogrāmatu tirgus vai lasītāju interese?

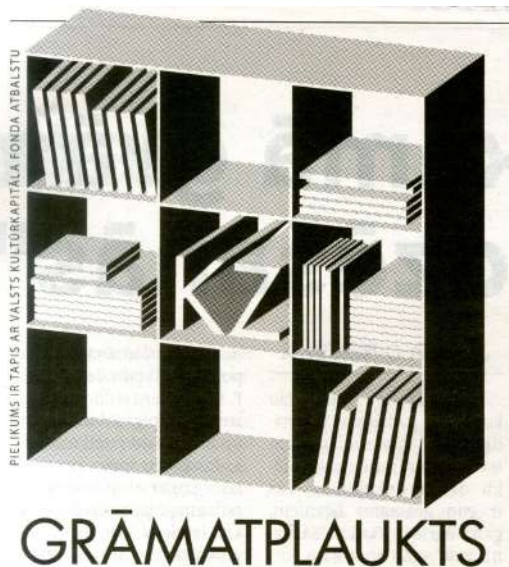
– Pēdējos gados audiogrāmatu popularitāte ir palielinājusies, taču tikai katrs piektais mūsu aptaujātais izdevējs ir publicējis audiogrāmatas. Tomēr 2020. gada kopējais audiogrāmatu pārdošanas apjoms ir pieaudzis, īpaši Islandē, kur ir visattīstītākais audiogrāmatu tirgus.

– Kāds ir jūsu novērojums, vai valdība finanslīdzatbalsts grāmatu izdevēju atbalstam ir bijis pietiekams?

– Jau pagājušā gada pavasarī Lietuvas valdība palielināja finansējumu grāmatu iepirkumiem bibliotēkās. Tātad Lietuva bija vieniģā valsts (mūsu pētījumā), kurā bibliotēku iepirkumi pieauga, līdz ar to katrs ceturtais lietuviešu izdevējs ziņoja par pārdošanas apjomu pieaugumu. Papildu atbalsts izdevējiem tiešām palīdzēja, daudzi lietuvieši izdevēji par valdības finansējumu uzlaboja vai pat izveidoja tiešsaistes grāmatu tirgošanas platformas.

– Vai uzskatāt, ka grāmatas lasīšana ir viens no tiem faktoriem, kuri pandēmijas laikā pozitīvi ietekmēja lietuviešus? Vai lasīšana ir populāra jauno lietuviešu vidū?

– Es domāju, pandēmija pierādīja, ka grāmatu jo īpaši lasīšana ir ne tikai klasiskā drukātā formātā. Daudzi lasītāji atklāja vienkāršu un ātru veidu, kā iegūt vēlamo literatūru, izmantojot e-grāmatas. Šo laiku būtu daudz grūtāk pārdzīvot bez lasīšanas un bez grāmatām.

GRĀMATPLAUKTS

AKTUĀLI

EKRĀNUZŅĒMUMS NO "100 G KULTŪRAS" "FACEBOOK" VIDEO

"Zelta ābeles 2020" Gada mākslinieks Armands Zelčs.

Izraudzītais aizvadītā gada skaistākās grāmatas. Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas grāmatu mākslas konkursa "Zelta ābele 2020" Gada mākslinieka titulu ieguvis Armands Zelčs ("Kartes" (Raimonds Ķirķis), "Meitene" (Lote Vilma Vitiņa), "Strops" (Ivars Steinbergs) un "Andris Breže. Gaismas konstruktors" (Santa Hirša)). Speciālbalsa šogad piešķirta Ilzei Trumpei un viņas grafiskajam romānam "Tev viņa patiks" (dizains Linda Lūse), ("Mansards"). Kategorijā "Dzeja" galveno balvu ieguva Raimonda Ķirķa dzejas krājuma "Kartes" dizaina autors Armands Zelčs ("Neputns"). Kategorijā "Proza" par labāko atzīta Henrika Eliasa Zēģnera "Mīlestības grāmata", tās dizaina autors ir Aleksejs Muraško, vāka dizaina ilustrācija – Didzis Upens ("Ascendum"). Labākais Grāmatas dizains Dokumentālo izdevumu kategorijā – Maijas Rozenfeldes darbs autoru kolektīva veidotajai grāmatai "Stories in Sounds: 100 years of the Jāzeps Vitols Latvian Academy of Music" (JVLMA). Kategorijā "Zinātniskā literatūra" galveno balvu ieguvis Daniils Vjatkins par dizainu Denisa Hanova un Valda Tēraudkalna grāmatai "Asinainā rītausma Parīzē: 1789. gada revolūcija kā mediju notikums" ("Zinātne"). Savukārt kategorijā "Uzziņu literatūra" māksliniece ir Baiba Linga-Bērziņa un Ievas Smilģes grāmata "Itālija ar mani" ("L'Italii"), grāmata tapusi Jelgavas tipogrāfijā. Labākais mākslas izdevums – atzīta Šeldas Puķītes un Indreka Grigora grāmata "Sudrabmeitenes. Fotografijas retušētā vēsture" un tās dizaina autors Aleksejs Muraško ("Blind Carbon Copy"). Kategorijā "Grāmatas bērniem un jauniešiem" galveno balvu ieguva Lienes Bērziņas grāmata "Kiverēns". Dizains – Ivs Zenne, ilustrācijas – Kitija Role ("BE THE BEAR"). Mūža balva šogad piešķirta grāmatu redaktorei Ilzei Kalniņai.

Avots: Kultūrzīmes

Datums: 14-04-2021

INFORMĀCIJAS KRĀTUVE

emuzejs.lnm.lv

eMuzejs

Interesentiem pieejama jauna digitālo resursu vietne emuzejs.lnm.lv.

Vietni izstrādājis Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, un tajā atrodama daudzveidīga un interaktīva informācijas krātuve par vēsturi no vissenākajiem laikiem līdz pat mūsdienām.

Izmantojot *eMuzeju*, apmeklētāji var izziņāt Latvijas valsts vēsturi, apmeklēt interaktīvas un viegli saprotamas izstādes, klausīties un skatīties muzeja krājumos atrodamos video un audio ierakstus, lasīt vēsturiskos pētījumus un izdevumus, kā arī izmantot mācību un izklaides materiālus skolām un ģimenēm. *eMuzejs* projektā interesentiem pieejams plašs informācijas klāsts, ar fokusu uz saturu daudzveidību, interaktivitāti un viegli izmantojamu meklēšanas sistēmu. Daudzus materiālus iespējams lejupielādēt, pārļapot, kā arī ar tiem dalīties sociālajos tīklos. Vietne izveidota, lai muzeja plašāko lietotāju auditoriju savienotu ar materiāliem, kas pieejami speciālistiem un pētniekiem, informāciju pasniedzot saprotamā, izglītojošā, un izklaidējošā veidā.

Avots: Rīgas Viļņi

Datums: 19-04-2021

Priekos un bēdās

AIJA KAUKULE

30. aprīlī gaidāms gada nozīmīgākais notikums literatūras nozarē – Latvijas Literatūras gada balvas (LALIGABA) balvu pasniegšana, ko raidījuma formā varēs vērot LTV1 plkst. 21. Šī gada balvas devīze "Priekos un bēdās" apliecina literatūras spēku pārdzīvot arī visdrūmākos laikus, sniedzot iespēju patverties no apkārt notiekošā, ļaujot ceļot laikā un telpā, kā arī rast mierinājumu un labāk izprast pasauli. Šajā lapusē iepazīstinām ar nominantiem, viņu darbiem un saīsinātiem ekspertu komisijas locekļu komentāriem (plašāk sk. www.laligaba.lv).

Labākie prozas darbi

Inga Ābele, "Balta kleita", "Dienas Grāmata"

NORA IKSTENA, rakstniece: "Katra Ingas Ābeles grāmata ir īpaša. Balta kleita – caurspīdīgs sieviete pasaulē, no spiedums. Sirds kā asins, asins kā vīns. Valodā Ābelei vairs tikpat kā nav robežu. Stāsti paši nāk pretī, tie tikai jāieraksta."

Jānis Jonevs, "Tigeris", "Dienas Grāmata"

NORA IKSTENA: "Kopš Jāņa Joneva 'Jelgavas' galvu reibinošajiem panākumiem šis bija ilgi gaidīts autora nākamais veikums. Šajā grāmatā it kā nav nekā no ikdienas pelēkās realitātes. Tāda savrupa *homo faber* spēle. [...] Spožs, meistara radīts pieskāriens īstenībai."

Inga Gaile, "Rakstītāja", "Dienas Grāmata"

INGA MEŽARAUPE: "Ingas Gailes 'Rakstītāja' dažādās balsīs tēlo rakstniece Ivas Kallijas pasauli un līdzsvara punktu meklējumus radošās sievietes mūžīgajā zongļējuma starp citu vajadzībām un savējām. Romāns trausla atkalinātībā parāda disonansi starp sabiedrības priekšstatiem par sievietes stāstu un viņas reālo gara dzīvi un seksualitāti."

Laura Vinogradova, "Upe", "Zvaigzne ABC"

INGUNA DAUKSTE-SILASPROGE, ilustratoru: "Laura Vinogradova radījusi mikropasauli, vidī, tagadnī, kurā iestiepjas garas pagātnes ēnas. Tas ir psiholoģisks, vietumis melodramatisks stāsts par vientulību, par dzīvi bez ģimenes sajūtas un par ilgām. Iziruši dzīves mirkļu mozaikas."

Labākie dzejas darbi

Amanda Aizpuriete, "Pirms izvākšanās", "Neputns"

SABĪNE KOŠE-VA, rakstniece: "No vienas puses, tā ir pati Amanda Aizpuriete, ko mēs pazīstam, – bezgala emocionāla, nekautrīga un šķietami apstēta ar ciešanām. No otras – tā tomēr ir kāda drusciņ cita Amanda Aizpuriete. Rēnāka, konkrētāka, trāpīgāka un dziļāka."

Katrina Rudzīte, "Ērti pārnēsājami spārni", "Neputns"

ILMĀRS ŠLĀPINS, dzejnieks, publicists un filozofs, LALIGABA ekspertu komisijas vadītājs: "Jaunas, stipras, drosmīgas un par sevi pārliecinātas sievietes dzeja, kurā neatradīsim ne driskas no ierastajiem stereotipiem un klīšējām."

Ingmāra Balode, "Dzejoļi pēc mūsu ēras", "Neputns"

RAIMONDS KIRKIS, dzejnieks, atdejojotais un literatūrkritiķis: "Ar katru jaunu dzejoļu asociāciju lielmeistare Ingmāra Balode rāda, ka valoda zina vislabāk. Viņas liriskajai varonei tā ir esamības pamatu pamats. Neviens priekšmets, klusā daba vai emocionāls stāvoklis nav kļuvis esošs, pirms to skāris vārds."

Kārlis Vērdins, "Gatavā dzeja", "Neputns"

INGA MEŽARAUPE, tulko-tāja: "Kad viss jau ir pateikts un ar šo domu šķiet vērts pafiltēt, Kārlis Vērdins meistariģi ķeras pie esošo tekstu griešanas un līmēšanas. Dzejniekam noder viss, sākot ar to, kas iedruks internetā plašumos, un beidzot ar tautasdziesmām un paziņojumiem pirms teātra izrādes."

EDIJA PĀLENA/LETA FOTO

TIMURA SUBHANKULOVA FOTO

Mūža balvu par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas literatūrā ekspertu komisija nolēmusi piešķirt diviem laureātiem – valodniecei un rakstniecei Lalītai Muizniecei un literatūrzinātniekam, piesniedzējam Gunāram Bīberam.

Labākie tulkojumi

Dena Dimina tulko-tais Edvarda van de Vendela romāns "Zilas zāles vasara", "Liels un mazs"

RAIMONDS KIRKIS: "Cik darbs ir sirsnīgs, patiens un godīgs, tik meistariģi pār-rakstīts tas atklājas arī latviski. Veikli izklāstītais divu jaunu pušu milasstāsts ir jau kārtējais pierādījums tam, ka ci-tādašs kļūst tuvs un pazīstams, kad top godprātīgi un empātiski izstāstīts."

Daces Meieres tulko-tais Jurgas Vīles grafiskais stāsts "Sibīrijas haiku", "Liels un mazs"

INGA MEŽARAUPE: "Komikss ne vien savaldzina ar gaisto stāstījumu par skarbo Sibīrijas izsūtījumu, bet arī liek aizdomāties par to, cik liela nozīme ir dzīvesspēkam, kura pamati tiek likti dziļā bērnībā."

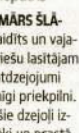
Māras Polakovas tulko-tais Leonida Dobičina romāns "Enpils", "Orbīta"

ILMĀRS ŠLĀPINS: "'Enpils' tulkojums ne tikai atgriezīs šo rakstnieku viņa dzimtenē, bet arī Māras Polakovas palīdzību jāvis rekonstruēt mums līdz šim nezināmu valodas un domāšanas teritoriju, kurā visi notikumi ir vienlīdz nozīmīgi, varoņu vērjumu nepārtrauc ne psiholoģiski iestarpinājumi, ne pat 'auto-ra balsis', bet laika ritums ir nenovēršami paversts tikai vienai virzienā."

Jāņa Elsberga tulko-tais Čarlasa Bukovska dzejas izlase "Kodiens", "Neputns"

ILMĀRS ŠLĀPINS: "Noteikti ir gaidīts un vajadzīgs notikums latviešu lasītājam, bet Jāņa Elsberga atdejojumi tajā ir tīri un mežonīgi priekpilni. Šķiet, ka latviskoti šie dzejoļi izklausās daudz rupjāki un prastāki, taču tie pie vainas nav atdejojotājs, bet gan valodas pieredze."

Labākie darbi bērniem

Ērika Bērziņa, "Mamma dzejoļi", "Liels un mazs"

RAIMONDS KIRKIS: "Stāsts par ikdienas likstām un varoņiem, kas tiek ar tām galā. Viņi rūpējas, lai zēks būtu pareizajā kājā, putra gana tikama un pastaiga pa ielu droša. Kur dzīve ir drūma, tur arī daudz briesmu. Bet nav nevienas, par kuru mamma Bērziņas dzejoļos jau nebūtu parūpējies."

Marts Pujāts, "Ej nu ej", "Liels un mazs"

INGUNA DAUKSTE-SILASPROGE: "Kopš pirmā dzejas krājuma 'Tuk tuk pa sevi' (2000) aizrī-tējis krietrs laiks, un dzejas grāmata bērniem 'Ej nu ej' Marts Pujāts ļauns būt nebednīgs. 'Ko lai dara, ka viss kaut kā izskatās' – dzejnieks rotaļājas, jo tur (bērnībā, bērna pasaulē, bērna acīm) daudz kas izskatās gluži citādi – 'rakaris, kam prātā nespetības rāisās', var ļauties."

Inga Žolude, "Pirmo reizi uz Zemes", "Liels un mazs"

NORA IKSTENA: "Ingas Žoludes debija bērnu un pusaužu literatūrā "Pirmo reizi uz Zemes" ir it kā no dzīves nākusi grāmata. Aicinošs lasīšanas kosmos, kas mudina vārdu siltajā miglā satikties pasaulēm, izsekojot labam rakstības stilam, domu strāvām un iztēlei, kas tik būtiska literatūrai, vai to lasītu bērni, pusauži, pieaugušie vai sirmgalviņi."

Ieva Melgale, Elizabete Lukšo-Ražinska, "Emi un Rū. Robota sirds", "Tuta Media"

INGA MEŽARAUPE: "Sekot jauniesu Emi un Rū kopīgajām detektīvu gaitām ir aizraujoši ne vien tāpēc, ka "viņi māk atšiverēt visas lietas", kā uz grāmatas vāka trāpīgi norādījusi sešgadīgā lasītāja Dārta, bet arī tāpēc, ka rosina domāt par draudzību, sērām, rūpēm, briesmām un citām dzīves būšanām."

Labākā debija

Elvira Bloma, "Izdzēstie attēli", "Orbīta"

RAIMONDS KIRKIS: "No sešiem cikliem, grandiozās poēmas "Sieviete parastā" un di-vien dzejoļiem veidotais Elviras Blomas krājums "Izdzēstie attēli" ir 2020. gada dumpīgākā dzejoļu grāmata. Iemesls tam ir Blomas cilvēciģi neglītā un spurinā es-tētika, kas smēlas no dzīves ne-taisnības apziņas un ilgām pēc radikālas atklātības kā attiecībās, tā tekstā."

Andris Kalnozols, "Kalendārs mani sauc", "Orbīta"

SABĪNE KOŠE-VA: "Neno-līdzdami – Kalnozola Oskars "Iec ārā" gan no 2020. gada Latvijas li-teratūras aktualitātēm, gan no kopaiņas krietnākā laika griezumā. Ne tas ir romāns, ne stāstu krājums, ne luga, ne arī laikmetīgās dzejas almanahs, bet laikam jau tieši tāpēc arī "Kalendārs" spēj uz-runāt tik daudzus un dažādus lasītājus."

Ivars Steinbergs, "Strops", "Neputns"

RAIMONDS KIRKIS: "Salīdzinoši ilgi (dzejoļi rakstīti de-viņu gadu periodā) ta-pušaļā de-bijas krājuma "Strops" Ivars Steinbergs uzrāda – visi dis-kursi ir uzlauzami, meles atda-rnāmas, stili – piesavināmi."

Lauris Veips, "Interesantās dienas", "Orbīta"

ILMĀRS ŠLĀPINS: "Viegļums un aizrauti-ba, ar kādu sevi dzeja piesaka Lau-ris Veips, raisa vienī-gi skaudību. Viņš, šķiet, priecājas par katru vār-du, teikumu un prātā ienākušū frā-zi tā, it kā valodu būtu izdomājis ti-kai viņš un tikai nupat."

SPECIĀLBALVA

Starptautiskā literatūras festivāla "Prozas lasījumi 2020" komandai Ingas Žoludes vadībā.

Par viedtālruniem un cietajiem diskiem jāmaksā datu nesēju atlīdzība

AJAS KAUKULES FOTO

Datu nesēju atlīdzība (DNA) nav ne jauns nodoklis, ne nodeva, bet gan tieša atlīdzība autoriem, izpildītājiem un producentiem.

Valdība 8. aprīlī apstiprināja Kultūras ministrijas (KM) virzītos grozījumus Ministru kabineta noteikumos, kas paredz, ka datu nesēju atlīdzība (DNA) turpmāk būs jāmaksā arī par viedtālruniem, datoru cietajiem diskiem un ārējiem cietajiem diskiem. DNA vairs nebūs jāmaksā par CD un DVD matricām.

DNA ir atlīdzība autoriem, izpildītājiem un producentiem par to autordarbu kopēšanu iekārtās un

datu nesējos personiskai lietošanai. Grozījumu rezultātā Latvijā DNA sarakstā iekārtas piecas iekārtas vai datu nesēji: no katra jauna viedtālruna pārdošanas autoru, mūzikas izpildītāju un producentu, aktieru un fil-

mu producentu atlīdzībai par to autordarbu kopēšanu tiks novirzīts 1,50 eiro, no datora un datora cietā diska – 2,85 eiro, savukārt no USB zibatmiņas – 6% tās vērtības un 4% no datoru ārējo cieto disku vērtības.

Jau iepriekš atklātā vēstulē skaidroja Latvijas autori un izpildītāji, DNA "nav ne jauns nodoklis, ne nodeva, bet gan tieša atlīdzība autoriem, izpildītājiem un producentiem par mūsu darbu vai izpildījuma kopēšanu ierīcēs, kas pieļauj kopēšanas funkciju". Vēstulē arī skaidrots, ka DNA tiek piemērota tikai vienu reizi: "Nav tainība, ka tagad tiks ieviesta kāda regulāra un ik mēnesi vai gadu maksājama nodeva. DNA maksā ražotāji un importētāji (respektīvi, pamatā lielveikali), ievēdot ierīci Latvijā, tādējādi gala lietotājam – jebkuram no mums – dodot leģālas tiesības savās iekārtās kopēt aizsargātus un leģāli iegādātus autordarbus personīgai lietošanai."

KM Autortiesību nodaļas vecākā juriskonsulte Linda Zommere valdībā norādīja, ka autoru darbu privātkopēšana ir krietni vienkāršāka nekā sabiedrībā iesak-

DNA attiecas ne tikai uz mūziku vai videoklipiem, bet uz jebkuru autordarbu – arī grāmatu vai gleznu fotografēšanu privātajām vajadzībām.

ņojies uzskats par dziesmas vai filmas kopijas izveidošanu. Viņa uzsvēra, ka DNA attiecas ne tikai uz mūziku vai videoklipiem, bet uz jebkuru autordarbu – arī grāmatu vai gleznu fotografēšanu privātajām vajadzībām, norādot: "Vairākums no mums viedtālruni vai datorā ir saglabājis asprātīgus video, "mēmes" vai fotogrāfijas un padalījis ar tām ar draugiem. Arī tā ir autordarbu privātkopēšana."

Kā puda L. Zommere, DNA saraksts Latvijā aktualizēts, sperot kompromisa soli preti datu nesēju un iekārtu tirgotājiem un ražotājiem, kuri veic DNA maksājumu, ievēdot jaunās iekārtas valsti. Igaunijā DNA sarakstā ir 18 ierīces, bet Lietuvā – 32 ierīces. Arī DNA Latvijā par katru no datu nesējiem vai iekārtām Latvija noteikts mazāks, piemēram,

iepriekš Latvijā 1,50 eiro par viedtālruni Igaunijā DNA noteikts 3,50 eiro, savukārt Lietuvā – 4,30 eiro apmērā.

"Ministru kabineta šodienas lēmums ir nozīmīgs gan no šīs perspektīvas, gan no nobriedušas sabiedrības spējas mūsdienīgi raudzīties uz intelektuālo īpašumu. Tā ir arī ietilgusa parāda atdošana nozarei," puda kultūras ministrs Nauris Puntulis.

DNA nosaka Eiropas Savienības direktīva. 22 ES dalībvalstīs pastāv līdzīga DNA sistēma kā Latvijā. 2012. gadā Satversmes tiesa noteica Ministru kabinetam pienākumu regulāri aktualizēt datu nesēju un iekārtu sarakstu saistībā ar tehnoloģiju attīstības radītajām pārmaiņām Latvijas sabiedrībā, bet līdz šim brīdim tas netika izdarīts ne reizi. ¹²³

AJAS KAUKULE

Bibliotēkas tiek mudinātas pārsteigt un darīt neticamo

Visu nākamo nedēļu no 19. līdz 25. aprīlim Latvijā norisināsies Bibliotēku nedēļa ar moto "Darīt neticamo!". Bibliotēkas šogad ir aicinātas būt īpaši radošas, lai nākamajā nedēļā gaidāmās aktivitātes atbilst šim moto – ir nevis tradicionālas un ierastas, bet tādas, kuras bibliotēka līdz šim nav organizējusi un kas ir pārsteigums lietotājiem.

Par to padomājušas bibliotēkas arī Smiltenes, Valkas un Strenču novados.

Uz tikšanos Tavā pagalmā Valkā!

Valkas novada Centrālā bibliotēka nākamajā nedēļā – no 19. līdz 23. aprīlim – piedāvā nebijušo akciju "Bibliotēka Tavā pagalmā".

Bibliotēkas darbinieces dosies uz piecām vietām Valkā, lai satiktu lasītājus un citus interesentus un piedāvātu gan nodot izlasītās grāmatas, gan saņemt vēl nelasītu grāmatu, to iepriekš piesakot, gan ieskatīties bibliotēkas jaunāko izdevumu klāstā vai atnākt parunāties ar bibliotekāriem.

"Gaidīsim tikšanās reizē arī ar fotogrāfiem, atmiņu stāstiem,

pierakstiem un citām laikmeta liecībām par skolas laiku Valkā, tā palīdzot mums veidot novadpētniecības krājumu," aicina Valkas novada Centrālās bibliotēkas Pieaugušo literatūras nodaļas vadītāja Līga Rozīte.

Uz satikšanos māju pagalmos bibliotēka aicina arī bērnus. Viņi varēs nodot mājās aizķērušās bibliotēkas grāmatas, kā arī uzspēlēt pilsētu spēli "Valka ABC".

Lai pieteiktu sev interesējošos izdevumus, ko vēlētos saņemt, iepriekš jāsazinās ar bibliotekāriem pa tālruni 29136199 (arī WhatsApp) vai e-pastā valkasbiblioteka@valka.lv.

Valkas iestādēm, uzņēmumiem – "Preses pauze"

Laikā, kad attālinātais darbs un distancēšanās pārnēmusi mūsu ikdienu un darbavietās pusdienu kolēģi, visticamāk, aizstāj skats pa logu vai viedtālrunis, Valkas novada Centrālā bibliotēka piedāvā pie kafijas tases pārļapot dažāda žanra preses izdevumus. Tas ir jauns bezmaksas pakalpojums "Preses pauze" Tavā darba vietā, kas būs pieejams no 19. aprīļa.

Iestādes un uzņēmumi, kuriem tas šķitīs saistoši, varēs uz laiku no

UZZIŅAI

Bibliotēka Tavā pagalmā Valkā no pulksten 14 līdz 15:

19. aprīlī – Rūjienas ielā 4,

20. aprīlī – Lauktehnikā,

Varoņu ielā 40,

21. aprīlī – Merķeļa ielā 13,

22. aprīlī – Tīrgus ielā 16,

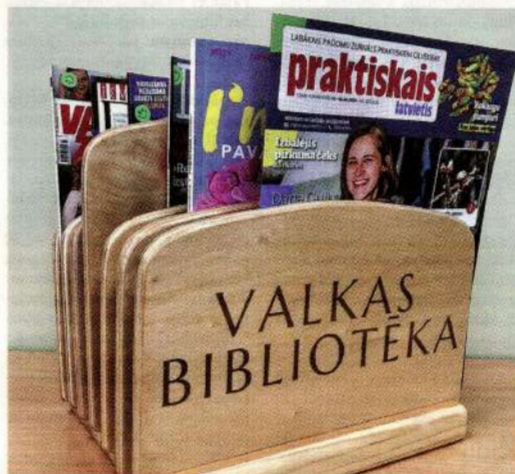
23. aprīlī – Cimzes ielas un

Zemgales ielas krustojumā.

nedēļas līdz vienam mēnesim no Valkas novada Centrālās bibliotēkas iegūt stativu jeb stendu (pavisam tādu ir četri), kurā izvietoti seši bibliotēkas abonēti žurnāli, tos izvēloties iepriekš (kādi ir pieejamie žurnāli, var uzzināt, ieskatoties <http://biblioteka.valka.lv/lv/pakalpojumi-5/aboneta-prese>).

Stenda saturs var arī tikt papildināts ar izdrukām no bibliotēkā pieejamajām datubāzēm par sev interesējošiem tematiem un konkrētas nozares aktualitātēm.

"Skatīsimies, kāds būs pieprasījums, un tad spriedīsim tālāk, kā šo akciju organizēt," par "Preses pauzes" ideju stāsta Līga Rozīte.

Vēl viens jaunums, ko, sākoties Bibliotēku nedēļai piedāvās Valkas novada Centrālā bibliotēka, ir bezmaksas pakalpojums "Preses pauze" iestādēm un uzņēmumiem – uz laiku iegūstams stends ar žurnāliem, ko darbiniekiem lasīt kafijas pauzē.

FOTO: LIGA TETERE

Interesentu pieteikumus gaidīs e-pastā valkasbiblioteka@valka.lv vai sazinoties pa tālruni +37129136199 (arī WhatsApp) ar norādi "Preses pauze". Rakstiskā

ziņojumā ir lūgums norādīt iestādes vai uzņēmuma nosaukumu, adresi, kontaktinformāciju un vienu kontaktpersonu.

— Sandra Pētersone

Smiltēnē – ar domu par jaunām, mūsdienīgām telpām

Smiltēnē jau gadiem ilgi cīlās, bet vēl joprojām neatrisināts jautājums ir pilsētas publiskajai bibliotēkai piemērotas jaunas, mūsdienīgas telpas.

Tāpēc no 19. līdz 25. aprīlim Bibliotēku nedēļas laikā Smiltenes novada bibliotēka aicina sabiedrību iesaistīties dažādās virtuālās aktivitātēs un aplūkot izstādes, it īpaši mudinot novada iedzīvotājus aizdomāties par bibliotēkas lomu viņu dzīvē un pasāpot par skaistu, mūsdienīgu bibliotēku Smiltēnē.

Tas vairs nav sapnis, bet nepieciešamība

Jau daudzus gadus Smiltenes bibliotēkas abonements (grāmatu un periodikas krājumi), lasītavas pieaugušajiem un administrācija atrodas Baznīcas laukumā 13, kur 19. gadsimtā uzceltā ēkā Smiltenes novada pašvaldība nomā no īpašnieka telpas bibliotēkas vajadzībām. Savukārt Bērnu apkalpošanas nodaļa izmītina Gaujas ielā 1, ēkā, kur atrodas sporta halle. Abas ēkas un telpas sākotnēji bija paredzētas citām funkcijām.

Smiltenes novada bibliotēkas vadītāja Inta Mežule "Ziemeļlatvijai" uzsver, ka jaunas, mūsdienīgas telpas

bibliotēkai vairs nav tikai sapnis, tā ir jau dzīves nepieciešamība, – tiek ieguldīti līdzekļi neatliekamam remontam, taču tas neuzlabo ēkas tehnisko stāvokli.

"Mēs vēlamies, lai bibliotēka Smiltēnē savus pakalpojumus sabiedrībai – visām paaudzēm – varētu sniegt mūsdienīgās un laikmetam atbilstošās telpās, lai apmeklētājiem ir patīkami nākt uz pasākumiem, uzskatīties un atgriezties, lai bibliotēkā ir iedvesmojoša vide. Tikai mūsdienīga bibliotēka ir interesanta un aicina, un Smiltene ir spējīga tādu nodrošināt, izvirzot šo uzdevumu par prioritāti. Cieši ceram, ka sapnis par jaunām telpām Smiltenes bibliotēkai piepildīsies! Smiltenes novada dome kā mūsu iestādes dibinātāja atzīst to par nepieciešamību un patur prātā visu laiku, diemžēl iespējas ir tādas, kādas ir. Pašvaldība tikai ar saviem līdzekļiem vien nevar to pācelt, tiek meklēti projekti, kur startēt ar šo vajadzību," stāsta Inta Mežule.

Izceļ radošos novadniekus un viņu devumu

Bibliotēku nedēļas gaidās Smiltenes bibliotēka ir sarūpējusi četras izstādes savās telpās Baznīcas laukumā 13, ko var apskatīt, ievērojot valsts noteiktos ierobežojumus. Tās ir: no-

vadnieka Māra Aizpurieša karikatūru izstāde "Nenopietni par nopietno", smiltēnieša fotogrāfa Arnolda Oskara Pirro 140. dzimšanas dienai veltīta izstāde "Foto zibsnis mūžībai" un Smiltenes dzejnieces un mākslinieces Birutas Žurovskas 90. dzimšanas dienai veltīta gleznu izstāde "Sirds šūpojas vasarā un ziedu smarža" un viņas literatūras izstāde. Visas izstādes bibliotēkā būs eksponētas līdz 31. maijam.

Savukārt Bērnu apkalpošanas nodaļā no 19. aprīļa līdz 28. maijam būs izlikta konkursa "Sapnis par bibliotēku" radošo darbu izstāde.

Nākamajā nedēļā gaidāmas arī attālinātās aktivitātes bibliotēkas sociālajos tīklos "Facebook" un "Instagram". Tur, publicēs konkursa "Sapnis par bibliotēku" radošo darbu virtuālu izstādi, Variņu bibliotēkas grāmatu lasīšanas izaicinājumu "Darīt neticamo!", lasītāju atbildes uz jautājumu "Kas ir bibliotēka?" un arī muzikālu sveicienu Bibliotēku nedēļas izskaņā.

"Novēlam, lai bibliotēka kļūst par jūsu ikdienas sastāvdaļu, lai jūs lasītu grāmatas pašu priekā! Lai bibliotēka jums saistās ar vietu, kur ikviens var atrast kaut ko sev patīkamas atpūtas brīdī – grāmatu, filmu, mūzikas ierakstu, galda spēles! Bibliotē-

Pagaidām izstādes, arī attēlā redzamo, kas veltīta smiltēnieša fotogrāfa Arnolda Oskara Pirro 140. dzimšanas dienai, Smiltenes bibliotēka eksponē nomātajās telpās 19. gadsimtā uzceltajā namā, bet cer un tic, – reiz Smiltēnē būs skaista, mūsdienīga bibliotēka jaunās, plašās telpās.

FOTO: SANDRA PĒTERSONE

kas ir noderīgas sabiedrībai ne tikai atpūtas brīžos, ne tikai apmierinot informācijas vai izglītības vajadzības, bet bibliotēkai un sabiedrībai ir ie-

spējams savstarpēji sadarboties ikdienā, darīt neticamo," ir pārliecināta Inta Mežule.

— Sandra Pētersone

Iestādes vadītāja ar kokli

♦ **Netradicionāls sākums** Bauskas bērnu bibliotēkas vadītājas postenī

AINA USČA

Bauskas bērnu bibliotēkas vadītājas amatu Sarmīte Zandere ieņem kopš 2020. gada. 3. februāra. Gandrīz visu šo laiku valsti bijusi ārkārtējā situācija, tāpēc iejušanās jaunajā postenī prasīja elastīgu domāšanu, spēju nezaudēt optimismu un radoši strādāt visai neierastos apstākļos.

Sarmīte Zandere vairākas paudzēs ir vecsauliete. Ieguvisi pirmsskolas pedagoga kvalifikāciju, viņa 17 gadus strādāja Vecsaulis pamatskolā, bija arī pirmsskolas struktūrvienības vadītāja. Tomēr 2019. gadā, izlasījusi paziņojumu par vakanci Bauskas bērnu bibliotēkā, nolēma mainīt profesiju. Sarmīte gan uzsvē, ka tās nav pārāk radikālas pārmaiņas, jo bibliotēkā viņa atkal darbojas ar bērniem.

Šķiet visai netipiski pamest iemīļotu darbu pazīstamā vidē. Kas jūs pamudināja izvēlēties citu jomu?

– Man ļoti patika strādāt skolā – gan vadīt nodarbības, gan būt kopā ar jaukiem koleģiem. Taču pienāca brīdis, kad birokrātiskais slogs, kas tagad nomāc skolu direktorus, struktūrvienību vadītājus un pedagogus, kļuva neizturams. Es tuvojos robežai, ko dēvē par izdegšanu. Nerimīgā pārskatu, plānu, instrukciju un citu dokumentu plūsmā, ar ko bija diendienā jāietiek galā, spēj salauzt pat vizuāli turīgākos. Vakaros, pārnākot mājās, iekritu gultā, pat grāmatu palasīt nebija spēka.

Un tad nolēmu, ka tikai pati varu pārtraukt šo vāveres riteni. Nu jau esmu atguvusies, vairs nejutu sasprindzinājumu un stresu, man ir brīva domu telpa. Ir laba sajūta, ka tās ir nobrieduši cilvēka domas, pārliecība par sevi.

Bet sākums nebija viegls, jo bibliotēkā katru dienu atcerējos skolu, taču adaptācijas periods neturpinājās ilgi. Bauskas bērnu bibliotēkas vadītājas postenī tikko biju pavadījis mēnesi, kad sākās pandēmija un ārkārtējās situācijas radikālie ierobežojumi.

No pagājušā gada 13. marta bibliotēkas un citas kultūrvietas apmeklētājiem tika slēgtas. Kā pagāja jūsu dienas līdz vasarai, kad ierobežojumus līdzība nedaudz atvieglāja?

– Man kā iestādes jaunajai vadītājai tas bija vērtīgs laiks – iespēja pamatīgi izpētīt bibliotēkas dokumentāciju, dažādus pārskatus, grāmatu krājumu, fotogalerijas. Bibliotēkā atrados viena pati, jo kolēģes strādāja attālināti. Parastā situācijā, kā tagad dēvējam dzīvi pirms pandēmijas, man nebūtu tik daudz laika iepazīt jaunā

SARMĪTE ZANDERE Bauskas bērnu bibliotēkas mazajiem lasītājiem rīkos muzikālas nodarbības.

FOTO – IVARS BOGDANOVŠ

SARMĪTE ZANDERE

- Dzimusi Vecsaulis pagastā, beigusi Vecsaulis pamatskolu.
- Absolvējusi Bauskas 1. vidusskolu.
- Pirmsskolas pedagoga kvalifikāciju ieguvusi Daugavpils Universitātē.
- Darbojusies Vecsaulis pagasta folkloras kopā.
- Iesaistās sava pagasta nevalstisko organizāciju darbībā, piedaloties dažādos projektos.

darba specifiku. Bērnu bibliotēka ir Bauskas Centrālās bibliotēkas (CB) struktūra. No CB vadības saņēmu lielu profesionālu atbalstu, uzmundrinājumu.

Interesanti, ka aizvadītā gada februārī bērnu bibliotēkā sāka strādāt jauna darbiniece Liene Dravniece. Viņa ir lasītavas vadītāja un, kā jau vairākums jauniešu, virtuozu pārvalda tehnoloģijas, gādā par bibliotēkas konta uzturēšanu sociālajos tīklos. Arī Lienei, sākot darbu gaitas, nācās iejusties netipiskā situācijā, kad tiešs saskarsmi ar apmeklētājiem aizstāj virtuāla saziņa.

Vai pēc ielgušajām attālinātajām mācībām bērni nav aizmirsuši bibliotēku?

– Noteikti nē, taču uz nenoteiktu laiku ir jāatliek sadarbības iespējas klātienē ar Bauskas skolām un bērnu daržiem. Bibliotēkai ir ļoti labas iestrādes šajā jomā, jo īpaši ar pirmsskolas iestādes «Pasau-

lite» skolotāju Daigu Krūmiņu. Viņai vajadzētu piešķirt medaļu par apbrīnojamo darbu mazu bērnu lasītprasmes veicināšanā.

No šī gada janvāra vidus bibliotēkā joprojām drīkst ienākt tikai viens skolas vecuma lasītājs vai pirmsskolas bērns kopā ar mammu. Nekādi pasākumi nav atļauti kopš 2020. gada novembra. Tas nozīmē, ka pagaidām ir sarežģīti īstenot trīs līdz četrus gadu vecu bērnu lasīšanas veicināšanas projektu «Grāmatu starts», jo pulcēšanās iekšējās nav atļauta. Šo projektu mūsu bibliotēkā vada kolēģe Sarmīte Freimane.

Pagājušajā vasarā pēc ierobežojumu atvieglošanas mums izdevās sarīkot nelielas radošās darbnīcas lasītājiem, kuri apmeklēja pirmsskolas iestādes un sākumskolas klases. Ik nedēļu lasījām kādas grāmatas fragmentus un aicinājām bērnus veikt eksperimentus. Piemēram, noklausoties stāstīgu no grāmatas «Zēku

Žaķa dzimšanas dienu», dalībnieki paši no zeķītēm bibliotēkā gatavoja zaku figūriņas. Mūsdienā bērniem it nemaz neder statiskas nodarbības, viņiem vajag darboties, būt kustībā.

Toties ir liels prieks par lasīšanas veicināšanas ilggadējās programmas «Bērnu žūrija» norisi 2020./2021. mācību gadā. Bērnu un vecāku žūrija, izlasot un recenzējot katrai vecuma grupai paredzētās grāmatas, piedalījās 67 dalībnieki, sākot no piecu gadu vecuma. Šoreiz nacerēti aktīvas bija mūsu lasītāju mammas, arī dažas skolotājas, studentes un bērnu bibliotēkas lasītājas Esteres Varnevičas tēti. Žēl, protams, ka Bērnu žūrijas noslēguma sarīkojums Rīgā «Lielie lasīšanas svētki» jau otro reizi notika virtuāli. Dāvanas jau ir atsūtītas, beidzot arī siltas laiks pienācis, tādēļ aicināsim bērnus ārā saņemt balvas. Arī grupu nodarbības jau ir atļautas ārēlpa, un mēs to aktīvi izmantosim.

Jūsu darba telpā ir kokle. Vai spēlējat?

– Tas ir gluži jauns instruments, ko nesen nopirka CB, atbalstot manu ieceri par muzikālas nodarbības veidošanu mazajiem lasītājiem. Esmu tik priecīga! Daudzus gadus darbojos Vecsaulis folkloras kopā, kādu laiku to vadīju. Spēlēju tautas mūzikas in-

strumentus, bet kokle man vismīļākā. Divus gadus esmu mācījusies toreizējā Latvijas Nacionālā kultūras centra Folkloras skolā. Tās palīdzēja manas praksē gūtās zināšanas un prasmes sakārtot loģiskā sistēmā. Mācīju mūziku arī pirmsskolas audzēkņiem Vecsaulis pamatskolā.

Man ir ideja bibliotēkā organizēt nodarbību ciklu, lai mazus bērnus iepazīstinātu ar dažādiem tautas mūzikas instrumentiem. Tās būs nelielas grupiņas. Vasarā mums paveras lieliskas iespējas darboties ārā. Interaktīvās nodarbības būs ne tikai par mūziku, bet arī citām tēmām, piemēram, «Mana tautasdziesma», «Koki un krūmi Latvijā», «Mana Latvija».

Mūsu ģimenes divi bērni jau ir pieauguši cilvēki, ir arī mazbērniņš, bet jaunākā meita mācās 7. klasē. Tagad man ir gan laiks, gan liela vēlēšanās savas prasmes un pieredzi nodot bērnu bibliotēkas lasītājiem.

Esmu pilnīgi pārliecināta, ka bērnu interesi par grāmatām un lasīšanu mūsdienās iespējams veicināt tikai ar laikmetam atbilstīgām metodēm, kas ļoti atšķiras no teju pusgadsimtu ierastajām. Un tehnoloģijas nevajag kritizēt, bet pārvērst tās par labu bērnu emocionālajai un intelektuālajai attīstībai. Man ir dažas idejas arī šajā jomā. ♦

Bibliotēkai – jauns vizuālais noformējums

Iecere par bibliotēkas telpu noformējumu dzima pagājušā gadā. Šo darbu veikt mēs uzaicinājām mākslinieku, dizaineru Tālivaldi Langenfeldu, kurš ir veidojis vizuālo noformējumu virknei bibliotēku Latvijā. Āra gaismas un telpu informācijas stendu izgatavošana un uzstādīšana ilga, jo Covid-19 pandēmija ienesa sa-

vas korekcijas. Tagad darbi ir pabeigti, un bibliotēkas telpas ir ieguvušas jaunas informatīvās norādes. Tās padara saprotamāku grāmatu krājuma izvietojumu bibliotēkas apmeklētājiem. Savukārt jau-

mais āra gaismas reklāmas stends "Bibliotēka" novietots pie ēkas sienas tā, lai to varētu labi pamanīt. Palicis vēl neliels tehniskais darbs – pievienot stendu pie elektrības. Tad tas būs izgaismots un pa-

manāms jebkurā diennakts stundā. Bibliotēkas darbinieces ir pateicīgas Tālivaldim Langenfeldam par paveikto darbu, kā arī viņa dzīvesbiedrei Lindai Langenfeldei, kura piedalījās telpu vizuālā noformējuma uzstādīšanā.

Mirdza Dzirniece

Avots: Ādažu Vēstis

Datums: Aprīlis-2021

Strenčos grāmatas piegādās mājās ar velosipēdu

Strenču novada bibliotēkās Bibliotēku nedēļa ir laiks, kad bibliotēkās vēlas pievērst uzmanību sev, savam darbam un profesijai, kā arī bibliotēku nozīmei sabiedrībā, un, protams, grāmatu lasītājiem.

Nemot vērā to, ka gaidāmās Bibliotēku nedēļas tēma ir "Darīt netica-

mo!", Strenču pilsētas bibliotēka nākamnedēļ izsludinās akciju "Grāmatā iet pie lasītāja".

"Ja kādam ikdienā nokļūšana līdz bibliotēkai sagādā grūtības, tad zvaniet mums uz tālruni 64715631, izstāstiet, ko vēlaties lasīt, un mēs iespēju robežās nogādāsim grāmatas pie jums mājās," sola Strenču pilsētas bibliotēkas vadītāja Sarmīte Kos-

mane. Viņa pati un palīgi lasītāju pasūtīto lasāmvielu izvadās pa mājām ar velosipēdu Strenču pilsētas robežās.

Tuvojoties Bibliotēku nedēļai, Strenču bibliotēka uzrunā arī aizmārsīgos lasītājus. Ja ikdienas steigā kādam gadījies aizmirst, ka laikus jāpagarina grāmatu izmantošanas termiņš un jānodod paņemtas grā-

matas vai citi izdevumi bibliotēkā, tad viņu gaidīs bibliotēkā, it īpaši tos lasītājus, pie kuriem grāmatas aizkavējušās mēnešiem vai pat gadiem.

"Lai gan esam ierobežoti savās iespējās organizēt Bibliotēku nedēļas pasākumus klātienē, piedāvājam arī izmantot moderno tehnoloģiju iespējas, tādējādi vēl vairāk demonstrējot bibliotēku lomu un nozīmi

sabiedrībā. Aicinām aktīvi sekot bibliotēkai sociālajos tīklos, ieskatīties mājaslapā un, protams, lasīt e-grāmatas www.3td.lv vai izmēģināt sākt to darīt, piemēram, piezvanot uz bibliotēku un saņemot autorizācijas datus. Izmantojiet plašās iespējas, kas pieejamas bez maksas!" aicina Sarmīte Kosmane.

— Sandra Pētersone

Avots: Ziemeļlatvija

Datums: 16-04-2021

BAGĀTĪBAS, KAS PIEEJAMAS VĒSIEM

Pie kā mēs vērsimies, ja dzīvē rodas problēmas? Pie gudriem cilvēkiem pēc pieredzes un zināšanām. Bet kur glabājas šīs zināšanas? Bibliotēkā! Ne velti taču bibliotēku sauc par zināšanu un gaismas pili.

2020. un 2021. gadā ieviestos Covid-19 ierobežojumu dēļ daudzām iestādēm nācās pārkārtot savu darbu. Arī bibliotēkām.

Šoreiz pastāstīsim par Latvijas Neredzīgo bibliotēkas (LNERB) Rēzeknes filiālbibliotēku.

Šīs bibliotēkas krājumā – 5471 grāmata, no kurām 2121 – drukātā formātā, 2179 – audiogrāmatas. Ir arī DVD, CD mūzika, audiožurnāli, galdā spēles, grāmatas, kas drukātas Braila rakstā, parastā un palielinātā rakstā. Pēc bibliotēkas krājuma tilka papildināts ar 129 parastām grāmatām un 183 audio-grāmatām.

– 2019. gadā LNERB Rēzeknes filiālbibliotēka uzsāka sadarbību ar sociālās aprūpes centriem, atverot četrus ārējas apkalpošanas punktus. Šo punktu skaits tagad pieaudzis līdz 12 – sāsta filiālbibliotēkas vadītāja **Ināra Zeltiņa**. – 2020. gadā Rēzeknes filiālbibliotēka tika izveidots Lasītāju klubš, lai veicinātu bibliotēkas lietotāju interesi par literatūru, popularizētu jaunāko literatūru, paplašinātu lasītāju redzesloku, lieddēngi un saturīgi pavadītu brīvo laiku, kā arī pilnveidotu bibliotēkas darbinieku un lietotāju sadarbību. Taču neizdodot visus iecerētos plānus nācās pārkārtot arī šajā situācijā valsti.

Taču lielākajai daļai tiešas bibliotēkas mērķauditorijas, neredzīgām personām un personām ar citādām lasīšanas grūtībām, šis laiks sagādāja problēmas, jo šie cilvēki nespēja pieļāties attālinātajiem pakalpojumiem. Šiem lietotājiem nepieciešama pielāgotā literatūra audio-kompaktiskā MP3 formātā, Braila rakstā grāmatas, datoru un interneta, kura nav mājās, "dzīvi" publiskie pasākumi, socializēšanās un iekļaušanas sabiedrībā.

Pandēmijas ierobežojumu dēļ bibliotēkas pakalpojumi kļānēnē kādu laiku nebija pieejami. Tas attiecās gan uz lasītāju apkalpošanu, gan uz plānotajiem pasākumiem, kā arī uz interneta un datora pakalpojumiem.

– Mēs bijām pielāgojušies ierobežojumiem un pēc iespējas sniedzām attālinātos pakalpojumus, taču kopš 12. janvāra pieņemam apmeklētājus klatēnēnē individuāli pēc iepriekšēja pieraksta. **Pa tālruni 64605281** mēs pieņemam pasūtījumus, sagatavojam grāmatas un gaidām noteiktā laikā lasītāju, kā arī izsūtām rezervētas audiogrāmatas pa pastu.

LNERB Rēzeknes filiālbibliotēkas attālinātie pakalpojumi:

- ✓ **E-katalogs (iespēja izvēlēties un rezervēt grāmatas pa tālruni);**
- ✓ **LNERB Rēzeknes filiālbibliotēkas digitālā bibliotēka;**
- ✓ **pielāgotās literatūras piegādes pa pastu;**
- ✓ **uzziņas un konsultācija pa tālruni un e-pastu;**
- ✓ **autorizācijas datu izsniegšana datubāzes tehnika iz attālinātai piekļuvei;**
- ✓ **informācijas resursu skenēšana un elektroniska nosūtīšana.**

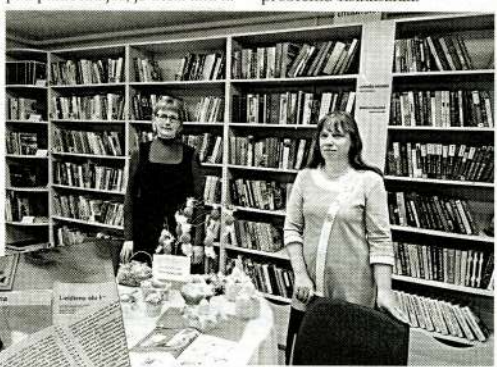
Ināra Zeltiņa uzsver, ka ievērojama daļa bibliotēkas lietotāju izvēlas lasīt krieviski, tāpēc krājums (dailliteratūra, periodika un populārzinātniskā literatūra) tiek komplektēts arī krievu valodā.

– Nozīmīga vieta šeit ir Rēzeknes pareizticīgā baznīcas draudzniekiem, piemēram, 2020. gadā tie bija galvenokārt populārzinātniskā satura pedējo gadu izdevumi. Ar Rēzeknes pareizticīgo baznīcas atbalstu tiek iegādāti arī materiāli radošajām nodarbībām, kur bibliotēkas lasītāji apgūst

dažādu rokdarbu prasmes. Pagājušajā gadā mācījāties pērtot rokassprādzes.

– LNERB Rēzeknes filiālbibliotēkā strādā tikai divas darbinieces – **Ināra Zeltiņa** un **Ina Sprūža**. Ļoti radošas personības. Par to es pati pārliecinājos, jo bieži tiku ai-

ši šajā laikā drauga plecam ir ļoti būtiska nozīme. Labas attiecības ar draugiem palīdz mums uzturēt savu psiholoģisko veselību, jo pēc sarunas, mazināties emocionālāji spriedzi un jūtot atbalstu, mums ir iespēja pārsiegt problēmu risināšanai.

cināta uz viņu rīkotajiem pasākumiem. Bet dāvana par piedalīšanos vienā no šiem pasākumiem – papīra hiacinte podiņā, kas tapa vienā no minētajām radošajām darbnīcām, ilgi rotāja manu istabu.

Ināra ar nožēlu atzīst, ka daļu no pagājušajā gadā paredzētajiem pasākumiem Covid-19 pandēmijas ierobežojumu dēļ neizdevās īstenot, piemēram, nenotika tematiskie pasākumi "Dzimtā valoda – katra cilvēka un ikvienas kultūras pamats", tikšanās ar novada dzejniekiem Dzejas dienas, Atvērto durvju diena, dažādas aktivitātes un konkursi Starptautiskajā baltā spēļu dienā, radošās darbnīcas, Adventa lasījumi. Neizdevās īstenot dzejdaru klubina dibināšanu ar četriem tikšanās pasākumiem.

– Gada sākumā paspējām sarakstīt tikai vienu Lasītāju klubina tikšanos un vienu no cikla "Viens no mums" pasākumiem. Pandēmijas laikā, kad ir ierobežota kultūrvietu apmeklēšana klatēnēnē, kad klatēnēnē nevar notikt pasākumi, LNERB Rēzeknes filiālbibliotēka piedāvāja saviem lasītājiem iespēju piedalīties literāri radošajās akcijās, un mēs bijām pārsteigti par cilvēku atsaucību. Mēs esam pieraduši pie domas, ka bibliotēkas klienti ir tikai lasītāji, bet izrādījās, ka viņi var būt arī rakstnieki un dzejnieki. To apliecina viņu radošie darbi.

Janvāra un februāra tēma bija "Paceļot acis uz debesīm". Ikviens lasītājs tika aicināts izteikt savas domas par šo tēmu, sacerēt dzejoļi, eseju vai miniatūru un iesniedzot to Rēzeknes filiālbibliotēkā.

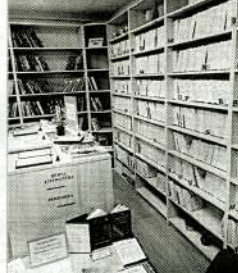
– Tēma martā, aprīlī un maijā bija "Lai blakus vienmēr drauga pēdē!"

Kāpēc šāda tēma? Parasti runājam par draugiem, mēs domājam cilvēku, bet kādam vistuvākais draugs ir mājdzīvnieks, piemēram, suns pavadonis, vēl kādam – istabas augs, bet citam – grāmata. Angļu filozofs Frānsiss Bekons teicis, ka "draudzība divkārs šo prieku un uz pusi samazina bēdas". Jau veselu gadu dzīvojam kopā ar kovidu. Un diemžēl šis ceļš vēl nav noietis, tas turpinās. Šī pandēmija ir izziņinājums ikvienam. Tā rada arī nepārtuaktu iekšēju spriedzi. Un tie-

Radošos darbus (latviešu vai krievu valodā, drukātā, rakstītā veidā vai Braila rakstā, vai vienkārti ierunātus audiofailā) var sūtīt uz e-pastu: rezekne@neredzigobiblioteka.lv vai pa pastu: LNERB Rēzeknes filiālbibliotēkai, Bukmužas iela 20, Rēzekne, LV-4601.

Visus iesūtītos darbus Ināra saglabā atsevišķā mapē, un to jau sakrājis tiek daudz, ka pietiks veselai grāmatai.

– Ideja par mūsu lasītāju sacerejumu publicēšanu tika izskatīta jau sen, taču man pagaidām pietrūkst laika. Kādam būtu jāuzņemas šis darbs un jāpaveic tas, – saka Ināra.

Starp citu, Ināra piebilst, ka par bibliotēkas lasītāju var kļūt ikviens, kurš to vēlas. Izņemot audiogrāmatas vai grāmatas ar palielinātu rakstu var visi, kuriem grūti vai pavisam nav iespējams lasīt parastas grāmatas. Rēzde bieži vien bojājas pensionāriem, kā arī cilvēki pēc operācijām vai insulta nevar lasīt... Ja ir vēlme lasīt, bet to liedz kaut kādas veselības problēmas, droši nāciet pie mums! Bet parastas grāmatas un žurnāli pieejami ikvienam interesentam.

Mūsu sarunu ik pa laikam pārtrauc telefona zvani – cilvēki zvina, lai rezervētu grāmatas un precizētu laiku, kad nākt pēc tām.

– Darba apjoms tagad ievērojami pieaudzis, – saka Ināra. – Mēs esam noslēguši līgumus ar 12 pensionātiem. Mūsu grāmatas ir ļoti pieprasītas, jo tās var ne tikai lasīt, bet arī klausīties. Pagastu iedzīvotājiem arī tiek piedāvāta šā-

da iespēja – viņi var vērsties tuvākajā bibliotēkā un pasūtīt grāmatas no mūsu bibliotēkas krājuma. Lūk, nesen mēs noslēdzām līgumu ar Preiļu Galveno bibliotēku. Tagad Preiļu novada iedzīvotāji varēs lasīt mūsu audiogrāmatas un grāmatas palielinātā drukā savā bibliotēkā.

LNERB Rēzeknes filiālbibliotēka sniedz pakalpojumus Rēzeknes, Aglonas, Ciblas, Kāršavas, Līvānu, Lubānas, Ludzas, Priekule, Riebiņu, Varkāņu, Vērkavas, Viļakas un Zilupes novada teritorijā.

Ēka, kur atrodas LNERB Rēzeknes filiālbibliotēka, pieder Latvijas Neredzīgo biedrībai. Pēc tika īstenoti remontdarbi – veikta ēkas ārējo un jumta siltināšana un hidroizolācijas atjaunošana, durvju un logu nomaina, ēkas iekšējais un ārējais apšuvums modernizācija. Vērienīgo remontdarbu rezultātā LNERB Rēzeknes filiālbibliotēkas telpās uzlabojas mikroklimats – tie kļuva ievērojami siltāki un gašāki. Remontdarbu rezultātā nodrošināta ne vien apmeklētājiem labvēlīga vide bibliotēkas resursu izmantošanai, bet arī darbiniekiem ir komfortablāki darba apstākļi.

Tuvākajā laikā, kad tiks atcelti ierobežojumi, tie atkal satiksies cilvēki, kuri dalīsies ar savu pasaules redzējumu, kaut gan fiziski viņi redz šo pasauli mazliet savādāk.

Uz tikšanos bibliotēkā!
Olga MEIRĀNE
AUTORES foto

PACEĻOT ACIS UZ DEBESĪM

Esi sveicināta, Marija,
Zelastības pilnā,
Lūdz Dievu par mums,
Par mūsu mīļajiem.
Sargi mūs visur un vienmēr,
Pieskatī katru mūsu soli,

Ieskaties mūsu sirdīs
Un piepildī tās ar Mīlestības gaismu.
Ieskaties mūsu dvēselēs,
Atņir tās no visa, kas lieks,
Palīdzī sakārtot dvēseles mājokli,
Lai Dievam Tevam būtu prieks
Ienākt un ciemoties tajā.
Uzlikt mūs no Augšas.
Mīļā Dieva Māte Marija,
Palīdzī dzīvi nodzīvot tā,
Lai nebūtu kauns,
Lai darītu mēs labus darbus,
Lai mīlētu viens otru tāvā mīlestībā,
Lai katrs spētu ieraudzīt,
Kur Debess gaisma aust.
Lūdz par mums, un
Mēs pielūgsim Tevi,
Mīļā Māte Marija.

Inta BROKĀNE-VILCĀNE

Paceļot acis uz debesīm,
Tu redzi vīstuma pēdas,
Tu redzi, kā kārtojas
Mākoņu grēdas.
Mīļā pēdas.
Ar šūnām sašķīta debesis,
Kāds to visu nodzēš.
Un atkal rakstu no jauna
Vēstuli uz turieni.
Saņemš kāds tur augšā,
Saņemš un izlasīs,
Nogrims mākoņu domās,
Sakartos, salīs atkal visu somās.
Lejā to nonēstis
Nokrišņu veidā,
Nāc, draugs, un saņem
Ar smaidu seju.

Kristīne GLĀUDA

Paceļot acis uz debesīm,
Vēro saules priekpilno smaidu,
Vēja un mākoņu deju,
Putniņa skaisto lidojumu.
Paceļot acis uz debesīm,
Ieraugi tūkstošiem zvīgzīņu.
Un kādā no tām –
Paspēta tava laime.
Paceļot acis uz debesīm,
Tu atminies kādu sapni
Un rodi spēku,
Lai spētu to piepildīt.
Paceļot acis uz debesīm,
Tu iemīļo to plašumu,
Un, pamēnot daļiņu sev,
Vari laimīgs kļūt.

Agnese PUISĀNE
(11. kl. skolniece)

Paceļot acis uz debesīm,
Es redzu mākonaitiņu baru,
Ko gana divi gani.
Tā viena ir Saulesmeita
Ar pienēnu vainagu zeltainajos matos,
Bet tas otrs ir kaitrais Mēnessdēls,
Kurš spēle paslēpes ar Saulesmeitu.
Bet ir reizes, kad aitiņas ir izšķīdušas
Un zilajā debesī plāvē palikuši tikai gani,
Ir arī reizes, kad aitiņu ir tik daudz,
Ka gani nemaz nav redzami,
Un tad aitiņas raud,
Jo omām patīk savi gani.
Kad salāvēs tās cēp,
Tad mēs redzam sniegu, kas lēni no debesīm lēn.
Dažreiz aitiņas apciemo daļā varavīksne,
Kas kā greznis loks pār debesīm vīz,
Bet, kad paliek tumšs, visi dodas prom,
Un nu baltās aitiņas
Paliek tumsas un zvīgzīņu gaidībā.

Ieva STIKĀNE

Grāmatu lasīšana kā drošs brīvā laika pavadīšanas veids

Aizgājušajā gadā, kad jaunu kultūras iespaidu baudīšana bija ierobežota, daudziem par vienu no drošākajām un populārākajām brīvā laika pavadīšanas nodarbēm kļuva grāmatu lasīšana.

Kaut arī bibliotēkas nebija pieejamas lasītājiem klātienē turpat divus mēnešus, saikne ar lasītājiem tika uzturēta sociālajos tīklos, elektroniskā komunikācijā, telefoniski. **Stelpes bibliotēkas** lasītāju vidū nedaudz pieauga interese par e-grāmatām, interneta resursiem. Bibliotēkā darba rādītāji ir nedaudz samazināti, bet izsniegto iespaiddarbu skaita samazinājums ir neliels. Pašlaik bibliotēkas nevar rīkot lasīšanu popularizējošos pasākumus, bet lasītāji izrāda īpašu interesi par attālinātiem pakalpojumiem, daudz vairāk tiek izsniegti autorizācijas dati, lai paši lasītāji varētu izvēlēties un pasūtīt grāmatas elektroniski. Bibliotēkas lasītājiem pieejams pakalpojums – «3td e-Grāmtu bibliotēka», kur ikvienam lasītājam ir iespēja bez maksas lasīt latviešu autoru un tulkotos darbus e-grāmatas formātā tiešsaistē viedierīcē vai datorā. e-GRĀMATU bibliotēku nodrošina Kultūras informāciju sistēmas centrs sadarbībā ar SIA

Šarlote Linka, Aleksandra Mariņina. Rakstniece Lūsinda Railija Šobrīd ir viena no veiksmīgākajām autorēm vēsturiskā romāna žanrā. Viņas prasmei savīt sižeta līnijas, izmantojot mūsdienu un pagātnes notikumus, nav konkurentu. Romānu sērija «Septiņas māsas» patik visdažādākajiem lasītājiem, jo tajā ir gan vēsturiski precīzi fakti, gan sirdi plosīti milas stāsti, gan intriģējoši noslēpumi. Plaukti ar dzejoļu grāmatām bibliotēkā tiek cīlāti reti, taču Andra Vērdiņa «Pieturas» patika daudziem lasītājiem.

Bērnu literatūra

Lasīšana labvēlīgi ietekmē bērnu koncentrēšanās spēju, iztēli, atmiņu, valodas izjūtu. Un protams, gan vecāki, gan pedagogi un bibliotekāri vēlas, lai bērni lasītu vairāk. Taču, neskatoties uz ieguvumiem, lasīšanas prieku bērniem iemācīt kļūst arvien grūtāk. Bibliotēka sadarbojas ar Stelpes pamatskolu un kopā ar pedagogiem lēnām un pacietīgi strādā pie tā, lai kaut nedaudz veicinātu skolēnos interesi par grāmatu un lasīšanu. Pagājušajā gadā lasītāko bērnu grāmatu kļāstu pārstāvēja Andras Manfredes grāmatas «Kāķis mākoņos», «Ceriņslotas zīmējumi», vairāki bērni

«Tieto Latvija». Lai kļūtu par «3td e-Grāmatas bibliotēkas» lasītāju, ar Stelpes bibliotēkas e-kataloga autorizācijas datiem jāveic registrācija vietnē www.3td.lv. Autorizācijas datus jājauc bibliotēkārām.

Bibliotēka patstāvīgi rūpējas par to, lai tās plaukti regulāri tiktu papildināti ar jaunākajām grāmatām. Nereti lasītāji jautā pēc kādas labas grāmatas. Un katru reizi, sarunājoties par šo tēmu, es apzinos, ka priekšstats par to, kas ir laba grāmata, katram ir ļoti atšķirīgs.

Lasītākās grāmatas

Arvien biežāk cilvēki izvēlas literatūru atslodzei, grāmatu, kura ir izklaidējoša un viegli lasāma. Sērija Vakara romāns Stelpes bibliotēkā nav zaudējis savu lasītāju, kur populāri un mīlēti autori sniedz mums interesantus stāstus par mīlestību un naidu, par sarežģītām attiecībām. Īpaši pieprasīti ir bijuši Daces Judinas, Lijas Bīdakas un Monikas Zīles darbi. Karīnas Račko grāmatas šķiet ir uztrāpijušas uz pareizajām sieviešu jūtu stīgām un ir kļuvušas diezgan pieprasītas. Sevišķi labas atsauksmes ir dzirdētas par romānu «Netīrā». Ne velti rakstnieks Jānis Ūdris ir teicis: «Karīna Račko savās grāmatās ar smalku estētiku atklāj cilvēka psiholoģiju un paver jaunu redzeslēnī katam uz sievieti.» Vēl lasītājiem vienmēr nemiņīgi ir patikušas biogrāfiskās grāmatas par sabiedrībā populāriem cilvēkiem. Pagājušajā gadā pie lasītājiem nonāca Andra Zeibota romāns «Krauklis» par Jāni Ziemeļnieku, Laimas Kotas «Cilvēks ar zilo putnu» par Anslavu Egļiti kā arī Ingas Gailles romāns «Rakstītāja» par rakstnieci un sieviešu tiesību aktivisti Ivandi Kaiju. No tulkotajiem ārzemju rakstnieku darbiem pieprasītākie ir detektīvu un trilleru autori: Kamilla Lekberga, Jū Nesbē, Nora Robertsa,

bija lasījuši Zigmunda Bekmaņa «Apkārt pasaulē blusas mugurā», Annas Sakses jubilejas gadā skolēni lasīja «Pasakas par ziediem». Vienmēr interesanta ir bērnu literatūras klasika: Astrīda Lindgrēne, Dženija Deila, Džanni Rodāri.

Periodiskie izdevumi

Stelpes bibliotēka piedāvā lasītājiem 20 periodiskos izdevumus. Tie ir laikraksti un žurnāli par visdažādākajām tēmām – vēsturi, sabiedrību, psiholoģiju, veselību, māju, dārzu utt. Par aktuāliem notikumiem var lasīt laikrakstos «Bauskas Dzīve», «Kas Jauns», savukārt informāciju par novada aktualitātēm sniedz laikraksts «Vecumnieku Novada Ziņas». Žurnālus, tāpat kā grāmatas, izsniedzu uz mājām. Lietošanas termiņš – 14 dienas. Bibliotēkas krājumā plaši pārstāvēti ir lasītāju iecienītie populārzinātniskie žurnāli – «Ilustrētā Pasaules Vēsture», «Legendas», bet jaunākos lasītājus piecē «Ilustrētā Junioriem».

Par veselību, slimībām, to profilaksi un veselīgu dzīvesveidu iespējams lasīt žurnālā «Ievas Veselība». Iepazīt sevi un dzīvot labāk palīdzēs «Annas psiholoģija», bet ja aktuāla dzīve laukos, tad jālasa «Lauku Māja». Par labāko padomu žurnālu praktiskiem cilvēkiem atzīts «Praktiskais Latvietis», līdzīgs saturs arī žurnālam «100 Labi Padomi». Sievietes ir žurnālu cienītājas, tas ir fakts. Žurnāls, ko var šķirstīt un sajūst rokas, joprojām ir neatņemama dzīves sastāvdaļa lielai daļai sieviešu. Stelpes pagasta bibliotēka piedāvā žurnālus «Ieva», «Ievas stāsti», «OK». Nobeigumā es vēlos pateikties saviem lasītājiem, ka esat uzticīgi, zinātkāri un pozitīvi noskaņoti! **VNŽ**

Rita Matuševa,
Stelpes pagasta bibliotēkas vadītāja

Jēkabpils novada bibliotēkas 2020. gadā

Šī brīža situācija valstī neļauj aktīvi darboties klātienē, tāpēc ir laiks izvērtēt un atskatīties uz paveiktajiem darbiem 2020. gadā.

Jēkabpils novada pašvaldība 2020. gadā turpināja publisko bibliotēku reorganizāciju. Pēc Jēkabpils novada domes 2020. gada 26. novembra lēmumā Nr.381 tika noteikts, ka novada publiskās bibliotēkas tiek pievienotas

kā struktūrvienības Jēkabpils novada Kultūras pārvaldei un savukārt bibliotēku struktūrvienības tiek pārsauktas par nodaļām. Izmaiņas stājas spēkā ar 2021. gada 1. janvāri. Tika izstrādāti jauni bibliotēku nolikumi, jo mainās pakļautība, kā arī amatu apraksti. Tātad, Jēkabpils novadā reorganizācijas rezultātā 11 publisko bibliotēku vietā pakalpojumus sniedz 7 bibliotēkas, t.sk., 5

bibliotēkas ar nodaļām.

2020. gadā vislielākās izmaiņas ieviesa Covid-19. No plānotajām iecerēm paspējām realizēt tikai dažas. Izpalika plānotie pasākumi un izstādes, mācījāmies apkalpot savus lasītājus attālināti un ļoti piesardzīgi, ievērojot visus noteiktos tā brīža epidemioloģiskos drošības pasākumus.

Skaitliski mēs izskatāmies šādi:

Bibliotēkas nos.	Lasītāju skaits	T.sk. bērni un jaunieši līdz 18g.	Apmekl. skaits	T.sk. bērni un jaun. līdz 18g.	Virtuālais apmeklējums	Izsnieg. skaits	T.sk. bērni un jaun. līdz 18g.	Ienākušo dok.sk.	Izslēgto dok.sk.	Krājumi gada beigās
Jēkabpils nov. bibliotēkas										
Ābeļu b-ka	235	42	1899	237	68	6534	346	809	248	8540
Dignājas b-ka	100	43	1499	191	66	4586	278	559	546	5041
Dunavas b-ka	152	11	2151	150	78	9981	115	809	904	6917
Kalna b-ka	129	20	1862	122	110	5986	236	1148	484	9335
Leimaņu b-ka	128	30	1977	269	60	5210	374	763	573	8583
Rubeņu b-ka	137	12	1836	208	60	3361	12	847	930	8201
Zasas b-ka	154	42	2056	139	97	4581	134	689	980	5520
Kopā	1035	200	13280	1316	539	40239	1495	5624	4665	52137

2018. gadā uzsāka un 2020. gada 6. martā klātienē Ābeļu un Zasas bibliotēku vadītājas pabeidza mācības ESF projekta 8.4.1.0./16/I/001 "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide" ietvaros profesionālās tālākizglītības un pilnveides programmā "Bibliotēku zinības" (960h) Latvijas Nacionālās bibliotēkas Kompetenču attīstības centrā. Līdzfinansējums profesionālajai pilnveidei piešķirts no pašvaldības līdzekļiem un no ES fondu projekta "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide" līdzekļiem un iegūts trešais profesionālais kvalifikācijas līmenis. Saņemtas profesionālās kvalifikācijas apliecības.

Sākot ar maiju iemācījāmies piedalīties virtuālajosursos un mācībās ZOOM un Microsoft Teams platformās. Leimaņu bibliotēkas vadītājai Līgai Lācītei bija iespēja piedalīties mācībās, ko organizēja LNB ar Kultūras ministriju - Kvalitatīvs attēls un tā apstrāde; Digitālo vizuālo materiālu izveide. Afišu veidošana, attēlu uzņem-

šana un korekcija, apstrāde, video, reklāmatēlu izveide, infografiku, plakātu veidošana. Dažādu bezmaksas programmu izmantošana. Iegūtas zināšanas dod iespēju veidot interesantākas afišas, infografikas un dažādus citus vizuālos materiālus.

Mums - novada bibliotēku vadītājiem - paveicās, 2020. gada 10. septembrī devāmies pieredzes apmaiņas braucienā uz Jaunjelgavas novada bibliotēkām. Brauciena mērķis - iepazīties ar kolēģu darbu, apmainīties ar pieredzi un gūt jaunas idejas saviem ikdienas darbiem bibliotēkās. Apmeklējām Jaunjelgavas novada Staburaga, Sērenes, Jaunjelgavas pilsētas, Daudzeses un Sunākstes bibliotēkas. Iegūta pieredze novadpētniecības darbā, veidojot novadpētniecības izstādes, vadot ekskursijas savos pagastos, kā arī iekārtojot bibliotēkās novadpētniecības istabas. Jaunjelgavas bibliotēkas darbinieces veic arī Valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centra pakalpojumus.

Neliels ieskats katras bibliotēkas notikumos:

Kalna bibliotēkā visaktīvākā lietotāju daļa ir pensionāri, kuri vienmēr interesējas par jaunāko bibliotēkā, apmeklējot pasākumus. Diemžēl 2020.

gada pavasarī Covid-19 laikā tikšanās bibliotēkā nenotika. Augustā, uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai, pensionāru grupa devas uz Bebreņu, kur apskatīja slaveno Bebreņu adītāju darbus, arī aušanas pulciņu un keramikas darinājumus, apmeklēja baznīcu un dzirnavas, muižas parku. Jaukas emocijas guva arī alpaku audzētavā "Alpaku sala" Dvietē, kur iepazīnās ar alpaku vilnas dzijas tapšanu un adījumiem, vēroja mazo alpacēnu rotaļas.

Ābeļu bibliotēkas aktīvākie lietotāji un bibliotēkas pasākumu apmeklētāji ir seniori. Katru gadu janvārī tiek organizēts pasākums novadnieka, rakstnieka Jāņa Akuratera piemiņai. Pavasarī notiek tikšanās ar puķu, dārzu audzētājiem, kur ir iespēja uzzināt par jaunumiem dārzniecībā. bibliotēkā bija skatāma Ābeļu bijušās rokdarbnieces Marijas Pudānes darbu

izstādē un notika atceres pasākums.

Rubeņu bibliotēkā - Pirmsskolas izglītības iestādes „Zelta sietiņš” vecākās grupiņas bērni kopā ar audzinātāju nāca ekskursijā uz bibliotēku skatīties, kur dzīvo grāmatas, kā arī regulāri ieradās skatīties privātkolekciju izstādes. Sadarbojoties ar Rubeņu pamatskolas bibliotēkas vadītāju, bibliotēkā notiek skaļās lasīšanas stundas 1.-3.klasei, kas rosina bērnus uz lasīšanu arī mājās.

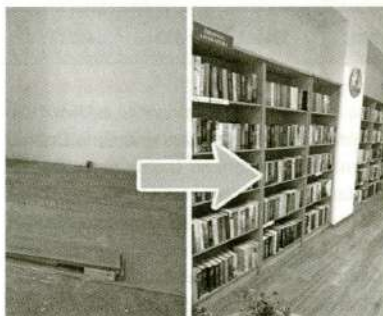
Slatē pie bibliotēkas nodaļas darbojas gardēžu klubiņš, kurš 26.02. 2020. svinēja 6 gadu jubileju. Svētku torti cepām pašas. Mūsu mērķis ir atrast interesantas ēdiena receptes, kādas ikdienā mājās negatavo. Pēc tam receptes tiek izmēģinātas un ne vienmēr atzītas par labu esam. Slatē gardēžu klubiņš ļauj eksperimentiem, un ēdiena gatavošanā roku pieliek katra dalībniece. Sākoties Covid 19 pandēmijai kopīga sadarbība nenotika.

Leimaņu bibliotēka saviem čaklajiem, lasīgribošajiem bērniem un vecākiem noorganizēja 2 pārgājienus uz Zasu, iepazīstoties ar Sēlijas prasmju muzeju, Zasu parku, amatniecības centru Rūme, Zasu dzirnavām, NYX& Iris zirgu stalli, kā arī ar baznīcu.

Dunavas bibliotēkai izdevās sarīkot vienu no ikgadējiem notikumiem - atceres pasākums Komunistiskā genocīda upuru piemiņas dienā 14. jūnijā. Pagasta represētajiem un tuviniekiem tika organizēta tematiska ekskursija "Ceļi tuvi - ceļi tāli". Iesākās ar klusuma brīdi pie piemiņas stēlas komunistiskā režīma upuriem Dunavā pie vecās skolas, tad tika apmeklēts piemiņas dievkalpojums Ilūkstē. Tālāk ceļš veda uz Liksnas baznīcu, kā arī interesanta ekskursija gida pavadībā pa Liksnas muižas parku. Katrs dalībnieks par piemiņu ieguva grāmatu "Liksniešu atmiņu stāsti". Apmeklējām piemiņas plāksni izvestajiem pie Nīcgales stacijas. Braucām lūkoties Nīcgales Lielā akmens varenumu, kas ir lielākais laukakmens Latvijā. Mājupceļā apstājamies pie piemiņas akmens Līvānos no Līvānu stacijas trimdā aizvesto latviešu piemiņai.

Zasu bibliotēka piedzīvojuši vizuālas pārmaiņas, gan kosmētisku remontu, gan jaunas mēbeles. Zasu bibliotēkas nodaļā Liepās ciemojās Jaunjelgavas novada Daudzeses bibliotēkas lasītāji un atbalstītāji.

Augustā Zasu bibliotēkā viesojās Bebreņu vidusskolas 1969.g. absolventu salidojuma dalībnieki ieklausījās stāstījumā par pagasta un bibliotēkas vēsturi, kopīgi izstaigājām Zasu muižas parku.

2020. gadā bibliotēkas ir aktīvi strādājušas pie kultūrvēsturiskā mantojuma - novadpētniecības materiālu apkopošanas, papildināšanas. Rubeņu, Kalna bibliotēkas savas novadpētniecības mapes ir aprakstījušas un pievienojušas Jēkabpils reģiona bibliotēku elektroniskajam kopkatalogam. Pagājušā gadā to iesākusi ir Leimaņu bibliotēka, bet pandēmija šo darbu aizkavēja. Leimaņu bibliotēka kopā ar novadpētniekiem izveidoja stendu par ievērojamākajiem Leimaņu pagasta cilvēkiem no 19.gs. beigām līdz 1945. gadam. Novadpētniekiem ir izdevies atrast zināmus faktus un liecības par redzamākajām personībām līdz 1945.gadam. 19.gs. be-

gās un 20.gs. sākumā pagasta dzīvi vadīja izcili Biržu-Bērzglādes skolas pārzini - M. Stradiņš, B. Kiops, K. Freimanis. Ar viņu līdzdalību un iniciatīvu tika izveidota izglītības biedrība "Darbs", nodibināts koris, kas piedalījās vairākos dziesmu svētkos, izveidots mazpulks, uzcelta pienotava, Leimaņu Tautas (Aizsargu) nams.

Dignājas bibliotēka sadarbībā ar novadpētnieci un muzejistabas "Laipa" vadītāju Intu Strožu izveidoja un noformēja 4 planšetes, veltītas pagasta ievērojamākajiem darbiniekiem. Tās ir apskatāmas Dignājas pagasta pārvaldes telpās. Sadarbībā ar novadpētnieci ir uzsākts lekciju cikls: "Zudušais stūrītis Dignājas kartē".

Septembrī Ģimeņu centrā notika «Dzejas pēcpusdiena» bērniem.

Kopā ar kultūras darbiniekiem 2020. gadā mūsu novadniekiem J. Akurateram, Rainiem, A. Grīnam tika rīkoti nozīmīgi atceres pasākumi.

Jēkabpils novada bibliotēkas

Moderni bibliotēku pakalpojumi Limbažu novada iedzīvotājiem: EBSCO e-grāmatu kolekcija

Mēs dzīvojam ļoti interesantā laikmetā. Daudziem no mums ir vaļasprieki jeb hobiji, ar kuriem lepojamies. Savukārt, citi aizraujas ar kādu nodarbošanos, līdz kļūst par īstiem meistariem. Bet vēl citiem patīk sevi pilnveidot, iegūstot arvien jaunas zināšanas un paplašinot savu redzesloku. Cik cilvēku, tik stāstu! Kā šīs informācijas laikiem nosaka mūsu dzīves uztveri? Kas ir svarīgs un nozīmīgs? Ko sniedz informācijas brīvība un pieejamība? Atbilde ir vienkārša - tās ir IESPĒJAS.

Mēs esam ieskausi daudz lielu iespēju lokā, ja vien mums ir pieeja kvalitatīvai informācijai. Limbažu Galvenā bibliotēka un Limbažu novada pagastu bibliotēkās saviem lasītājiem regulāri sarūpē jau ierastos informācijas resursus - interesantas un vērtīgas grāmatas, žurnālus, laikrakstus utt. Taču laiks nestāv uz vietas, un bibliotēku uzdevums ir nodrošināt arī citus mūsdienu prasībām atbilstošus pakalpojumus. Tādēļ blakus grāmatām, žurnāliem un laikrakstiem mēs saviem lasītājiem piedāvājam arī digitālos informācijas resursus, piemēram, e-grāmatas, datu bāzes, virtuālās izstādes, tiešsaistes pasākumus internetā un citas aktivitātes. Šoreiz vēlamies jūs iepazīstināt ar visā pasaulē populāro EBSCO e-grāmatu kolekciju, kas jau otro gadu pieejama arī lasītājiem visās Limbažu novada bibliotēkās.

Kas ir EBSCO?

EBSCO e-grāmatu publisko bibliotēku kolekcija ir ļoti vērtīga un aizraujoša zināšanu krātuve internetā ar aptuveni 40 tūkstošiem e-grāmatu dažādās kategorijās, piemēram, jauniešu un pieaugušo daļliteratūra, kā arī daudzu nozaru grāmatas, piemēram, par veselību, mākslu, izglītību, arhitektūru, vēsturi, filozofiju, pārvārtību, amatniecību, hobijiem, sportu, spēlēm, atpūtu, izklaidi, ceļošanu, māju, dārzu utt. Lai gan lielākā daļa e-grāmatu lasāmas angļu valodā, citu valodu zinātājiem noteikti varētu interesēt grāmatas vācu, franču, spāņu, portugāļu, itāļu, holandiešu, velsiešu, japāņu, arābu, ķīniešu un pat latīņu valodās. Turklāt daļu e-grāmatu varēsiet baudīt arī ar nelielām svešvalodu zināšanām, jo tajās iekļauti bagātīgi ilustratīvie materiāli. Taču tagad aicināsim jūs mazliet ielūkoties EBSCO zināšanu krātuvē.

EBSCO ceļojums gardēžiem

Mēs dzīvojam ne tikai informācijas laikmetā, bet arī laikā, kas pilns ar Covid-19 pandēmijas izaicinājumiem. Lai kā mēs šobrīd vēlētos ceļot uz tuvākām vai tālākām zemēm, mūsu iespējas ir diezgan ierobežotas. Taču EBSCO e-grāmatu kolekcija piedāvā brīnišķīgu virtuālu ekskursiju, iepazīstot citu tautu un zemju kulinārijas brīnumus un noslēpumus. Ielūkojoties EBSCO receptu grāmatu sadaļā, ir skaidrs - ēdienu gatavošanai šobrīd robežu nav! Tādējādi mēs varam apceļot pasauli, iepazīstot klasiskus vai neparastus ēdienus. Šajā interesantajā ekskursijā iespējams pabūt Itālijā un "piedalīties" pastas gatavošanā

ar itāļu nonnu jeb vecmāmiņu (Cooking with Nonna: A Year of Italian Holidays: 130 Classic Holiday Recipes From Italian Grandmothers), vai arī doties pāri okeānam uz Ameriku un iemācīties izcept īstu amerikāņu pīrāgu ar dažādiem pildījumiem. Turklāt šobrīd ir īstais laiks, lai gatavotu kopā ar bērniem. Atslodzei no mācībām un kopā būšanas priekam lieliski noderēs receptes, kurās bērni paši vai kopā ar vecākiem spēš radīt vienkāršus un garšīgus ēdienus. Ir pat tādas grāmatas, kur līdzās receptēm ir doti apraksti, ko šajā receptē var paveikt bērns viens pats, bet kur būs vajadzīga vecāku palīdzība, piemēram, e-grāmatā par pārvārtību ar bērniem (The Cooking with Kids Cookbook). Varbūt bērns iedvesmosies un pašu spēkiem uzklās gimeņi Lieldienu svētku galdu un pārsteigs savu gimeņi? Ielūkojoties EBSCO pavārgrāmatās, bieži vien nākas secināt, ka tās nav vienkārši receptu grāmatas, - tie ir stāsti par gimeņiem, dzimtām un vēsturi, par to, kā būt kopā un priecāties par dzīvi, un baudīt lieliskas maltītes gimeņes lokā.

EBSCO grāmatas oriģinālvalodā

Viena no interesantākajām iespējām, ko piedāvā EBSCO e-grāmatu kolekcija, ir klasisko romānu lasīšana oriģinālvalodā. Piemēram, angļu valodā jūs varat izlasīt visiem zināmo romānu "Džeina Eira" (Jane Eyre) vai romānu "Lepnums un aizspriedumi" (Pride and Prejudice), vai romānu "Lielās cerības" (Great Expectations). Tik pat aizraujoši būs lasīt grāmatas par Šerlok Holmsu (Sherlock Holmes). Tiem lasītājiem, kuri vēlas pacelt savu latīņu augstāk, iesakām izlasīt Viljama Šekspīra lugu "Hamlets" (Hamlet) vai "Romeo un Džuljeta" (Romeo and Juliet). Savukārt, piedzīvojumu romāns par Robinsonu Krūzo (Robinson Crusoe) jūs aizvedīs skaistās atmiņās par neparastu ceļojumu. EBSCO e-grāmatu kolekcijā atradīsiet vēl ļoti daudz tādu grāmatu, kuras noteikti atbildīs gan jūsu svešvalodas prasmēm, gan gaumei.

EBSCO grāmatas bērniem un jauniešiem

Mīļie vecāki! Ja vēlaties iepazīstināt savus bērnus ar nodrīgu un aizraujošo svešvalodu pasauli, EBSCO e-grāmatu kolekcija jums patiešām noderēs. Pašiem mazākajiem iesakām mācīties angļu un spāņu valodas vienlaicīgi, lasot bilingvālās (divu valodu) pasaku grāmatas, piemēram, "Sarkangalvīte" (Little Red Riding Hood), "Pelnrušķīte" (Cinderella), "Pīters Pens" (Peter Pan), "Runcis zābakos" (Puss in

Boots), "Neglītāis pilēns" (The Ugly Duckling) utt. Turklāt šīs grāmatas ir bagātīgi ilustrētas, kas noteikti piesaistīs jūsu bērnu interesi.

Lielākiem bērniem noteikti interesēs aizraujošās EBSCO komiksu e-grāmatas par Lielo Neitu (Big Nate) vai e-grāmatas par viņu iemīļotākajām video spēlēm, piemēram, Mario, kas atklāj spēles rašanos un evolūciju, kā arī galvenos spēles radītājus un superspēlētājus. Savukārt, Minecraft ceļvedis (The Official Guide to Minecraft Mining and Farming) atklās visus interesantākos video spēles noslēpumus.

Bet varbūt jūsu pusaudzis interesējas par "jūtūbera" karjeru? Parādiet viņam EBSCO e-grāmatu par Youtube biznesu (Ultimate Guide to YouTube for Business)!

EBSCO pieredzes stāsti

Viļķenes bibliotēkas vadītāja Mārite Pūrmale secina, ka skolēni vai jaunieši dažkārt bibliotēkā jautā pēc grāmatām angļu valodā. Tāpēc bibliotēkai noteikti jāpatur prātā EBSCO e-grāmatu kolekcija, ko piedāvāt jauniešiem un zinātkārajiem bibliotēkas lasītājiem.

Savukārt Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolas angļu valodas skolotāja Vizbulīte Ozola priecājas par iespēju EBSCO e-grāmatu kolekcijā atrast nepieciešamās grāmatas bērniem.

Par savu pieredzi EBSCO e-grāmatu kolekcijas izmantošanā pastāstīja arī Rīgas Tehniskās universitātes Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas institūta pētnieks un arī Viļķenes bibliotēkas lasītājs

Jānis Zvirgzdiņš: "Līdz brīdim, kad manas studiju gaitas nebija uzņēmušas apgriezienus, isti nezināju, kur un kā meklēt plaši pieejamu, uzticamu un drošu informāciju, kuru varētu izmantot dažādu uzdevumu izpildei un sevis pilnveidošanai. Brīdī, kad sāku iepazīt zinātniskās datu bāzes, manu uzmanību piesaistīja EBSCOHOST datu bāze, kurā atrodamos materiālus pašlaik izmantoju gan mācoties, gan mācot. Man personīgi patīk e-grāmatas, kuras ir salīdzinoši viegli lasāmas un nav piesātinātas ar sarežģītiem un pirmajā acu uzmetienā nesaprotamiem termiņiem. EBSCO datu bāzes aptver datorzinātnes, dabas zinātnes, inženierzinātņu, humanitāro un sociālo zinātņu, ekonomikas, biznesa, medicīnas u.c. nozaru periodiku. Par zinātniskajām datu bāzēm un EBSCO būtu gribējis uzzināt pāris gadus ātrāk."

Kas man jādara?

EBSCO e-grāmatu kolekcijā ikviens atradīs savu grāmatu - tik bagātīgs un daudzveidīgs ir pieejamo grāmatu klāsts! Taču, lai šīs e-grāmatas lasītu, jums ir jābūt Limbažu Galvenās bibliotēkas vai kādas Limbažu novada pagasta bibliotēkas lasītājam. Ja esat jau bibliotēkas lasītājs, droši pajautāiet savai bibliotēkai EBSCO lietotāja vārdu, paroli un interneta adresi. Ja vēl neesat lasītājs, jums jādodas uz sev tuvāko publisko bibliotēku un jāaizpilda iesniegums, kā arī pie reizes pajautāiet, lai jums izsniedz nepieciešamo informāciju EBSCO e-grāmatu kolekcijas piekļuvei. Limbažu Galvenā bib-

liotēka piedāvā kļūt par lasītāju arī attālināti, aizpildot tiešsaistes iesnieguma formu mājas lapā www.limbazubiblioteka.lv, atverot sadaļas: Piedāvājums - Pakalpojumi - Kā kļūt par lasītāju. Iesnieguma formā jums jāatzīmē, ka vēlaties saņemt attālināto piekļuvi EBSCO e-grāmatu publisko bibliotēku kolekcijai, un bibliotēka uz jūsu norādīto e-pasta adresi nosūtīs visu nepieciešamo informāciju. Par to, kā lietot EBSCO e-grāmatu bibliotēku, jautāiet savā bibliotēkā, vai arī patstāvīgi iepazīstieties ar informāciju, kas būs atrodama EBSCO interneta vietnē.

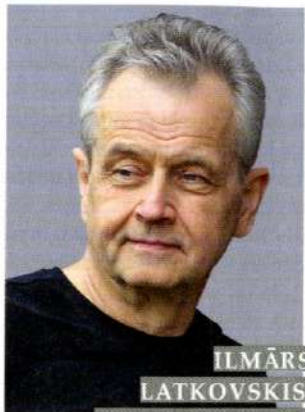
ANO ilgtspējīgas attīstības 16.10. mērķis nosaka ikviena cilvēka tiesības uz publisku piekļuvi informācijai. Mūsdienās varētu likties, ka tā gluži nav problēma, bet drīzāk otrādi - pie mums valda informācijas pārbagātība - varam skatīties dažādus TV kanālus visu diennakti, klausīties radio, lasīt grāmatas, presi, bezgalīgi "sērfot" internetā utt. Taču būtiski, lai šī informācija būtu kvalitatīva. Valstij un pašvaldībām jā rūpējas, lai bibliotēkās vienmēr būtu pieeja kvalitatīvai informācijai. Tāpēc Limbažu Galvenā bibliotēka ar Kultūras informācijas sistēmu centra un Limbažu novada pašvaldības finansiālu atbalstu nodrošina EBSCO e-grāmatu kolekciju Limbažu novada iedzīvotājiem, kas ir reģistrēti bibliotēku lasītāji.

Rakstu sagatavoja
LGB speciālistes:
Dzūlija Snikere
Inese Bekere
Zane Balode
Mārite Pūrmale

meditācijas rokasgrāmata}

Meditācija:

➔ vieta,
apstākļi un
aprīkojums

**ILMĀRS
LATKOVSKIS,**
Lasāla kontemplācijas
skolas *Via Integralis*
sertificēts meditācijas
skolotājs

«Nevaru piekrist apgalvojumam, ka meditēt var jebkurā vietā. Daudziem no meditācijas nekas nav sanācis tieši tāpēc, ka nav ievērojuši elementārākos nosacījumus meditācijas vietas, telpas un iekārtojuma izvēlē. Pārdomas par meditācijas vietu un aprīkojumu ir teikšu, ņemot vērā personisko pieredzi. Iespējams, ka citiem var būt atšķirīga pieredze. Vēl svarīgi atgādināt, ka ar meditāciju es saprotu klusuma bezpriekšmetisko meditāciju jeb *dhjāna* vai *zazen*.»

MEDITĀCIJĀ VIETAS IZVĒLEI UN IEKĀRTOJUMAM IR BŪTISKĀKA NOZĪME, NEKĀ REIZĒM IEDOMĀJAMIES.

Meditācijai vajag telpu

Ja vēlies, lai meditācija ieņem nozīmīgu vietu tavā dzīvē, atrodi un iekārto vietu meditācijai apkārtējā fiziskajā telpā. Ja vēlies, lai meditācija dabiski iekļaujas tavā ikdienas plūdumā, neizturies pret to kā savas dzīves garāmskrejošu parādību. Meditācija ir ikdienišķas rutīnas un īpaša notikuma nemitīga saspēle.

Meditācija ir rituāls, kam vajag laiku un telpu. Varētu pat teikt, ka ikvienai ikdienišķai meditācijai ir vajadzīgs savs *templis* vai *baznīca*, ja vien šie vārdi nerada maldīgu iespaidu par ārišķīgām izdarībām. Meditācijas vietai dabiski jāiekļaujas tavā ikdienas garīgajā un materiālajā telpā. Citiem tas nemaz nav jāpamana, bet tu to redzi un jūti.

Meditācija prasa noskaņošanos un īpašu pārslēgšanos no citām darbībām. Iekārtota meditācijas vieta ļoti palīdz veikt šo noskaņošanos. Tu pienāc pie savas meditācijas vietas, nostrādā kaut kas līdzīgs gaismas relejam, un aiziet pa ķēditi – atmosfēra, simboli, asociācijas... Un tu vari pārslēgties pavisam uz citu pasauli. Simboli, meditācijas atpazīstamais aprīkojums palīdz radīt un uzturēt noskaņojumu, iejusties meditācijas jēgā.

Savukārt meditācijas vietas iekārtojuma praktiskā nozīme ir radīt apstākļus, lai tu ērti un netraucēti meditētu.

Visvienkāršākie priekšnoteikumi

Sākuma nosacījumi jebkurai meditācijas vietai ir ļoti vienkārši. Atrodi klusu vietu, kur vari ērti apsēsties un neviena netraucēts mierīgi meditēt. Sākumam tas ir arī viss.

Tiesa, mūsdienu pietrokšņotajā pasaulē ir gandrīz neiespējami pilnībā izvairīties no ārējiem trokšņiem. Ielu satiksmes trokšņi parasti ir viena no meditāciju visvairāk traucējošajām lietām. Pat ja pilsētas iedzīvotājs vairāk vai mazāk ir saradis ar ielas troksni, ielas satiksme meditētāju tomēr nemitīgi pārsteidz ar jauniem un jauniem plārkšņiem.

Ja vien iespējams, ieteicams izvēlēties telpas, kas labāk pasargātas no ielas trokšņiem.

Vēl viens kaitinošs trokšņu paveids ir citu mājiņu rosišanās – ņipra pārvietošanās pa māju, trauku vai citu priekšmetu grabināšana, čalošana, skaļi ieslēgts televizors vai uzmācīga mūzika. Šo trokšņu ietekmi gan iespējams mazināt atkarībā no diennakts laika un vienošanās ar tuviniekiem, tomēr meditācijas vietas izvēlē arī ar to būtu jāreķinās.

Meditācijas vietā jājūtas drošam, lai

..... citi nenāk neaicināti, kad tu meditē. Pat ja neviens neienāks, apziņa, ka tas var notikt, rada vieglu iespringumu. Īpaša vienošanās būs jāpanāk ar saviem mīļajiem mājdzīvniekiem, taču tas lai paliek katrā paša ziņā.

Derētu pievērst uzmanību arī tam, cik tava meditācijas telpa ir *piesārņota* ar priekšmetiem, kas neattiecas uz meditāciju. Liekie priekšmeti var gan novērst uzmanību, gan traucēt meditācijas noskaņai. Saprotams, ka pilnīga telpas iztīrīšana no visa ar meditāciju nesaistītā varētu būt neiespējama, tomēr kaut ko var izņemt no redzeslauka.

Dažādas iespējas

Iepriekš minētie meditācijas vietas nosacījumi daudzējādā ziņā ir atkarīgi no sadzīves apstākļiem un cilvēkiem, ar kuriem tu kopā dzīvo. Tam

ir būtiska, taču ne vienmēr izšķiroša nozīme. Pazīstu ģimeni, kam ir atsevišķa meditācijas istaba ezermalas privātmājas tornī. Pazīstu arī citīgu meditētāju no četru cilvēku ģimenes, kurš gadiem ilgi sekmīgi meditē divstābu dzīvokļa vannasistabā. Lielākajai daļai no mums visdrīzāk jāreķinās ar meditācijas vietas izvēli pa vidu starp šīm galējībām. Visticamāk, tas nozīmēs meditācijas vietu telpā, kas funkcionāli tiek izmantota arī citām vajadzībām. Savos meditācijas pirm-sākumos es meditēju dažādās telpās. Tā kā meditācijas vieta nebija speciāli pielāgota, meditēju vai nu tumsā, vai arī aizvērtām acīm. Tie bija neapzināti piemērotākās vietas meklējumi. Dažu nedēļu laikā nonācu līdz savai pastāvīgajai meditācijas vietai darba kabinetā – bibliotēkā. Ja vien ir iespējas izmēģināt dažādas meditācijas vietas, noteikti to dari, tikai šiem izmēģinājumu klejpojumiem nevajadzētu ieilgt.

Vai var būt divas un pat vairākas pastāvīgās meditācijas vietas? Jā, bet ar skaidriem nosacījumiem. Piemēram, veranda, lievenis vai dārza mājiņa ir tava vasaras meditācijas vieta, bet, gadalaikam mainoties, tu pārcelies uz ziemas vietu. Iespējams, ka viena vieta rīta meditācijai, cita – vakara, ja vien tas saskan ar taviem meditācijas paradumiem un rociņu.

Brīvā dabā

Meditācijai brīvā dabā ir gan plusi, gan mīnusi. Būs ļoti vilinoši meditēt, klausoties dabas skaņas, piemēram, putnu dziesmas, upes vai strauta čaloņu, jūras viļņus, vēja vai lietus čaboņu. Tu vari sajust arī saules staru vai vējiņa glāstus. Bet jāreķinās, ka tā jau ir skaņu vai sajūtu uztveres, bet ne klusuma bezpriekšmetiskā meditācija.

Viens no lielākajiem izaicinājumiem

MEDITĀCIJAS VIETAS APRĪKOJUMS

 Aprīkojumam ir būtiska praktiska un noskaņojoša nozīme, lai meditācija labi padotos. Taču mans ieteikums ir pārsteidzīgi nepārcensties meditācijas vietas aprīkošanā ar visādām ekstrām. Var sākt ar pašu nepieciešamāko, tad pakāpeniski likt klāt pa vienai lietai, izjūtot katras nozīmi.

 Pirmais un vienīgais sākuma nosacījums ir at-rast, uz kā sēdēt meditācijai labvēlīgā pozā. Sākt var ar krēslu. Mājās noteikti atradīsies krēsls, kas būs pielāgojams meditācijai. Nākamais solis jau var būt meditācijas spilvens (zafu), soliņš un paklājs.

 Tālāk apskatīsim dažas lietas, kam meditācijas telpā var būt galvenokārt simboliska un noskaņas nozīme. (Taču atstāsim bez ievēribas simbolus, kas saistās ar konkrētām garīgajām un reliģiskajām tradīcijām. Es gan šad tad savā meditācijā iesaistu trīs smaidošus mazos Budas, no kuriem viens ar rokām aizspiedis acis, otrs – ausis, trešais – muti. Bet mazajiem Budām manā meditācijā nav jāspēlē nekāda budisma mācības loma. Retos gadījumos manu meditāciju pavada neliels krucifikss, kurš mani senčiem palīdzējis izdzīvot Sibīrijas gaitas. Taču arī šim krucifiksam manās meditācijās nav nekādas reliģiskas nozīmes. Dažkārt meditācijā man asistē Gētes kungs sava krusttēla veidolā.)

 Meditācijas filozofija uz-sver ciešo saistību ar dabu. Tālab meditācijas telpā labi iederēsies ziedi. Taču puķes var aizstāt arī ar citu dabas elementu – krāsainu rudens lapu, akmeni vai citu dabas velti, kam būs arī estētiska vērtība.

 Gongs (skanošais trauks) arī labi iederēsies meditācijas vietā gan kā estētisks, gan arī praktisks priekšmets. Tas dod iespēju meditāciju gan uzsākt, gan noslēgt ar gonga skaņām.

 Iedegta svece gan simbolizēs gaismu, gan arī noderēs kā siltas gaismas avots. Klusuma bezpriekšmetiskajā meditācijā svece gan nav izmantojama kā meditācijas objekts, bet gaismai meditācijas telpas noskaņojuma radīšanā ir būtiska nozīme. Te izmantojamas gan sveces, gan

miem meditētājam brīvā dabā ir odi un dažādas citas lidojošas un rāpojošas sīkās radībiņas.

Labs kompromiss ir meditācijas telpa ar loga skatu uz dabu. Taču jāraugās, lai šajā dabas ainavā neielaužas dažādas nedabiskas konstrukcijas, piemēram, transporta līdzekļi vai infrastruktūras būves. Tāpat arī nemitīgi turpu šurpu tekalejoši dzīvnieki droši vien būs tava meditātvā miera apgrūtinājums.

Kā meditēt ceļojuma laikā

Vēl viens izaicinājums ir meditācija ceļojumu laikā, kad vairākas dienas esi ārpus ierastās mājas dzīves. Cilvēkiem, kuriem dzīve ceļā ir ierasta, iespējams, būs izdevies veiksmīgi tai pielāgot arī meditāciju. Citiem labie nodomi var arī izcībēt. Dāļšos savā pieredzē.

Viesnīcas vai kempinga istaba ir gana piemērota vieta meditācijai. Krēsls atradiesies, un gan jau nebūs grūti to pielāgot meditācijai. Ja vēl būsi pakēris līdzī kaut ko no ierastā meditācijas aprīkojuma, tad viss notiek gandrīz kā mājās. Mazliet neierastā vide pat var būt kā sīks bonusušs.

Lieta kļūst nedaudz sarežģītāka, kad istabā nedzīvo viens pats. Kad esam bijuši viesnīcā kopā ar sievu, esmu mēģinājis meditēt gan vannas-istabā, gan agrā rītā, kamēr sieva vēl gul. Jāatzīst, ka tās atceros kā meditācijas ķeksīša pēc.

Esmu mēģinājis meditēt arī lidmašīnā. Pirmajā reizē cerīgi nosmaidīju, ka gaisā būšu tuvāk Dievam, tad jau būs laba izdošanās. Nekā. Tāda murgaina snaudošā vieta vien ir sanākusi.

Diezgan ātri atteicos arī no mēģinājumiem pilnvērtīgi meditēt vilcienā. Tomēr vilcienā var ļoti lautes meditātvam noskaņojumam. Uzlieku

austiņas ar attiecīgu mūziku un vēroju, kā gar logiem skrien ainava. Var vērot arī citus pasažierus; nevis analizēt viņus, bet vienkārši vērot, neko par viņiem nedomājot. Tad gan jāuzmanās, vai tava blenšana kādam nesāk šķist pārlieku aizdomīga un kaitinoša.

Darbavietā

Var gadīties, ka vislabākā meditācijas vieta ir atrodama ārpus mājām – darbavietas telpās. Varbūt mājās nesanāk piecelties tik agri, lai mierīgi nodotos meditācijai, kamēr pārējie mājinieki vēl gul. Kad esi ieradies darbavietā (un ja apstākļi ļauj), vari mierīgi meditēt – meditācija kļūst par sava veida nodalošo sliekšni starp mājas un darba gaitām.

Viena meditācijas posma pieredze man saistās ar plašu biroja koptelpu, kurā meditēju ik rītu, pirms sarādās citi darbinieki. Meditēju, sēžot uz krēsla, ar seju pret neitrālas krāsas sienu. No meditācijas piederumiem biju paņēmis līdzī gongu. Tomēr vienmēr bija jāpatur prātā, ka kāds kolēģis var ierasties darbā ātrāk un no meditācijas nekas nesanāks. Jāatzīst, ka gaisotnei tas nenāca par labu.

Otrajā darbavietas meditācijas posmā man bija pašam savs kabinets. Tas pilnībā pasargāja no iespējamības, ka telpā kāds negaidīti ienāks. Te varēju meditēt jebkurā laikā. Skapi turēju arī meditācijas paklāju un spilvenu.

Teorētiski tie bija gandrīz ideāli apstākļi meditācijai. Tomēr jāatzīst, ka tur man meditācija īsti negāja. Neņemot spriest, cik daudz pie vainas bija telpa, cik daudz laiks vai kādi citi nosacījumi. Varbūt arī tāpēc, ka meditāciju darbavietā tobrīd varēju salīdzināt ar meditāciju mājās, kur jutos labāk. Taču zinu cilvēkus, kam meditāciju darbavietā ir izdevies veiksmīgi integrēt savā ikdienā.

Tagad dažās darbavietās ir ierīkotas īpašas kopīgās meditācijas telpas. Apsveicama lieta. Taču tas jau ir cits stāsts.

elektriskais apgaismojams, gan dienas gaisma. Meditācijas telpas noskaņas radīšanā vari izmantot arī aromātiskās sveces, eļļas un viraku.

Tāpat meditācijas vietā var atrasties arī grāmata ar attiecīgiem tekstiem, kurus lasi saistībā ar meditāciju.

Visu šo piederumu novietošanai var izmantot altāri, kas var būt

galdiņš, kāda cita neliela mēbele vai arī paklājiņš. Attiecībā uz dažādu piederumu iesaistīšanu meditācijā gan vajadzētu ievērot divus nosacījumus. Pirmkārt, nepieblīvē meditācijas vietu ar pārlieku daudziem priekšmetiem. Izvēlīga atturība būs labāka nekā pārsātinājums. Otrkārt, nesaisti priekšmetus ar kādām maģiskām ekspektācijām, atceries to praktisko un noskaņojuma nozīmi.

